Biblioteko Katolik Idista

No. 6.

Agi dil Apostoli



TRADUKITA DA L. KAULING
M. S. C.



Preco : **2** fr.

IDO-KONTORO : THAON-LES-VOSGES (FRANCIA)

Cheko-Konto postala No. 34.89, Nancy.

IMPRIMERIO XAVIER SUTTER - SAINT-DIÉ (VOSGES) FRANCIA

Licentiâ Superiorum Congregationis M. S. C.

NIL OBSTAT :

F. THOMASSIN, *Vic. gen.*

IMPRIMATUR :

Sancti Deodati, 25 Junii 1925.

† ALPHONSUS-GABRIEL,

Episc. San. Deodat.

AGI DIL APOSTOLI

La importo di ica libro biblala demonstresas per ke ol esas la sequo e finiso dil Evangelii, konfirmante e memorigante la precipua fakti ek la vivo di Nia Sinioro Iesu-Kristo ; ke ol klarigas plura loki ek la Epistoli da S. Paulus, e naracas l'origino e la unesma pazi dil Eklezio. Ultre to, ol vidigas diversa dogmati nuna en la prediko dal Apostoli ed en la vivo dil Kristani primitiva, ed exhortas ad imitar ilia fervoro e vertui, specale lia zelo. abnego e jenerozeso. (Bacuez-Brassac Manuel Biblique, T. IV, p. 4.)

La tezi tradicionala pri la libro ed olua autoro expozesas da la Papala Komisitaro por la Biblo per la yena respondi. (12 junio 1913.)

I. Konsiderante precipue la tradiciono di la tota Eklezio de la maxim antiqua autori ekleziala, ed atencante la kriterii interna pri la libro dil Agi, sive en ol ipsa, sive en olua relati a la triesma Evangelio, specale la afineso e konekteso di la du prologi (Luk., I, *1-4* ; Agi., I, *1-2*) ; kad on devas admisar kom certa ke l'Evangeliisto Lucas esas l'autoro dil libro titulizita « Agi dil Apostoli » ?

Resp. *Yes.*

II. Kad on povas demonstrar per argumenti kritikala, prenita de la linguo e stilo, de la naraco-maniero, de la skopal e doktrinal uneso, ke la libro « Agi dil Apostoli » devas atribuesar ad un sola autoro ; e ke, konseque, la tezo di moderna autori, asertante ke Lukas ne esas la sola autoro dil libro, ma ke on devas agnoskar plura autori di la sama libro, havas tote nula fundamento ?

Resp. *Yes, pri la du parti.*

III. Kad, specale, la famoza secioni dil Agi, en qui la uzado dil triesma persono cesas, e l'unesma persono dil

pluralo enduktesas (*Wir-Stücke*, « Ni » -peci), febligas l'unesala kompozo e l'autentikeso ; o kad on devas dicar prefere ke li konfirmas ol, konsiderite historiale e filologiale ?

Resp. *No, pri l'unesma parto ; yes, pri la duesma.*

IV. Mencioninte apene l'unesma enkarcereso di Paulus en Roma, la libro abrupte finas ; kad on darfas inferar de to ke l'autoro skribis duesma libro perdita od intencis skribar ulo tala, e ke, konseque, la kompozo di la libro dil Agi povas ajornesir longatempe pos ica enkarcereso ; o kad on devas mantenar sekurege ke Lukas konkluzis la libro ye la fino di l'unesma enkarcereso di Paulus en Roma ?

Resp. *No, pri l'unesma parto ; yes, pri la duesma.*

V. Atencante samtempe la nedubebla relati frequa e facila di Lukas a l'unesma e precipua fondinti di l'eklezio Palestinana, ed a Paulus, l'Apostolo dil pagani, di qua il esis helpero en la prediko dil evangelio e kunvoyajinto ; ilua kustumo akurate e diligente questionar la testi ed observar ipse la kozi ; fine la konkordo generale evidenta ed admirinda di la libro dil Agi kun la epistoli da Paulus e la maxim fidinda monumenti historiala ; kad on devas admisar kom certa ke Lukas posedis fonti tote fidinda, e ke il uzis li akurate, sincere e fidele, tale ke il yuste arogas a su kompleta autoritato historiala ?

Resp. *Yes.*

VI. Kustumala objecioni esas la fakti supernatura naracata da Lukas ; kelka diskursi rezume prizentata, quin on konsideras pro to kom inventita ed adaptita a la cirkonstanci ; kelka loki qui adminime semblas diferar de la historio profana o biblala ; kelka naraci quin on judikas kom kontredicanta sive l'ipsa autoro dil Agi sive altra autori sakra ; kad ica objecioni povas igar dubinda od ulamaniere plu febla l'autoritato historiala dil Agi ?

Resp. *No.*

AGI DIL APOSTOLI

Prefaco (Ch. I, *1-3*)

*1. Me skribis mea unesma libro, ho Teofilus pri omno
2. quon Iesu facis e docis, de la komenco til la dio kande il
elevesis aden la cielo, imperinte l'Apostoli, quin il elek-
3. tabis (predikar l'evangelio) per la Spirito Santa. Pos sua
sufrado per multnombra pruvi il demontris ad ilci esar
vivanta, aparante koram ili dum quaradek dii, e paro-
lante pri la regno di Deo.

UNESMA PARTO (Ch. I, *4*-XIII)

La fondeso de l'eklezio, od agi di Petrus.

I. La preparo. De l'acenso til pentekosto. L'acenso. (Ch. I, *4-12*)

4. **E** repastinte kun ili, il imperis ke li ne forirez de Ierusalem, ma expektez la promiso dal Patro, olquan vi audis (lu dicis) de mea boko.
5. **Nam** Ioanes ya baptis per aquo ; ma vi baptesos per la Spirito Santa pos poka dii.
6. **Lore** l'asistanti questionis lu dicante : Sinioro, kad nuntempe vu restauros la regno di Izrael ?
7. **Ma** lu dicis ad ili : Ne apartenas a vi savar la tempi o l'instanti quin la Patro determinis suapove ;
*8. **ma** vi recevos la forteso dil Spirito Santa venontà super vi, e vi esos testi pri me en Ierusalem, en la tota Iudea e Samaria, et til l'extremaji di la tero.
9. **E** pos dicir ito, il elevesis koram li, ed ula nubo celis lu de lia vidado.
10. **Dum** ke ili ad-ciele regardis lu desaparante, yen, du viri blanke vestizita aparis ad ili,

1. L'unesma Libro, quan S. Lukas aludas, esas lua evangelio, destinita anke a la « karega Teofilus ». (Luk. I, *1-4*). L'exegezisti generale konsideras kom destinarii la Kristani di Roma e di Italia.
8. Ica verso konsideresas kom la programo dil libro, nam olca naracas taordine la difuzeso di l'eklezio.

11. e dicis : Viri Galileana, pro quo vi duras regardar vers
la cielo ? Ica Iesu, qua elevesis en la cielo de inter vi,
retrovenos same kam vi vidis lu acensanta ad la cielo.
12. Lore li retroiris a Ierusalem de la monto nomata dil
Olivieri, qua esas apud Ierusalem ye la disto di un
voyajo sabatala.

La nono ante pentekosto. L'elekto di Matias.

(Ch. I, *13-26*)

13. Ed arivinte li acensis ad la supra salono ube li lojis ;
t. e. Petrus e Ioanes, ed Andreas, Filipus e Tomas,
Bartolomeus e Mateus, Iakobus, filio di Alfeus, e Simon
14. la Zelero, e Iudas, fratulo di Iakobus. Ici omna samvole
perseveradis pregante, kun la mulieri, e Maria, la matro
di Iesu, ed ilua frati.
15. Lor ica dii Petrus staceskis meze dil frati (la nombro dil
16. personi esis cirkume cent e duadek), e dicis : Viri frata,
oportis ke realigesez la Skriburo quan la Spirito Santa
predicabis per la boko di David pri Iudas, qua esis la
17. guidinto di ti qui arestis Iesu. Ilta esis un ek ni, e par-
18. toprenis nia ofico. Ta homo aquiris agro po la salario
di krimino, e falinte ad-avan, ruptesis meze dil korpo,
19. ed omna lua intestini disvarsesis. E to divenis notora
inter omna habitanti di Ierusalem, tale ke ca agro
20. nomesis lialingue Hakeldama, to esas agro di sango. Or,
esas skribita en la Libro dil Psalmi :

« Lua habiteyo divenez dezerta,
e nulu habitez ol. »

e : « Lua oficon asumez altru. »

'21. Oportas do ke ek ti qui akompanis ni dum la tota tempo

12. La monto dil Olivieri esas ta en qua Iesu komencis sua
sufrado. Lor sabato, voyajo di duamil ulni esis permisata.
13. La supra salono ube Iesu institucabis l'Eukaristio.
14. Segun S. Hieronimus la frati di Iesu esas lua kuzi.
16. Ps. XLI (Vulg. XL) *10* :
E mem la homulo qua vivis kun me paceme, a qua me fidis,
qua manjis mea pano, levas la talono kontre me.
18. Videz Mat. XXVII, *3-10*.
20. Citesas Ps. LXIX (Vulg. LXVIII) *26* e Ps. CIX (Vulg. CVIII) *8*.
21. La precipua argumento apologiala dil apostoli esis : Iesu
pruvis la vereso di sua doktrino per sua rezurekto, di olqua
ni esas testi.

22. kande la Sinioro Iesu vivis kun ni, komencinte de la
bapteso da Ioanes til la dio ye qua il elevesis de inter ni,
un divenez kun ni la testo di lua rezurekto.
23. E li prizentis duo : Iosef, nomata Barsabas, surnomizata
24. la Yusto, e Matias. E pregante li dicis : Sinioro, Vu qua
konocas la kordii di omni, montrez quan vu elektis ek
25. ica du, por okupar la plaso di nia servado ed apostoleso
26. quan Iudas abandonis por irar en sua loko. E li lotriis
ilia nomi, e la lotrio indikis Matias, qua asociesis ad la
dek e un apostoli.

II. Pentekosto.

(Ch. II.)

La decenso dal Spirito Santa (II. *1 — 13.*)

II. *1. E kande la dio di Pentekosto eventis, li omna esis kune
2. en la sama loko. E subite venis del cielo bruisego
quale ta di pasanta vento impetuoza, ed ol plenigis la
3. tota domo ube li sidis. E fairatra langi inter-eskar-
*4. tanta aparis a li, e pozis su sur singlu ek ili. Ed
omni pleneskis de la Spirito Santa, e li komencis
parolar varialingue, segun ke la Spirito grantis, a li
5. expresar su. Or, en Ierusalem habitis Judi, homi pia
6. ek omna nacioni qui esas sub la cielo. Kande ta
bruiso eventis, la turbo adkuris e konfuzeskis, nam
7. singlu audis li parolanta per sua propra linguo. Li
astonesis ed admiris dicante : Kad ne omna ta paro-
8. lanti esas Galileani ? E quale singlu ek ni audas sua
*9. propra linguo, sua linguo matrala ? Parti, Medi,
Elamani, habitanti di Mezopotamia, Iudea, Kapa-
10. docia, Ponto ed Azia, Frigia, Pamfilia, Egiptia, la
teritorio di Libia apud Cirene, pilgriminti de Roma,

II. 1. Pentekosto esis la festo dil rekolto o di la premici. (Ex.
XXIII. *16*). De la periodo Talmudala ol memorigis precipue
la promulgo di la lego ye la monto Sinai.
4. L'exegezisti ne konkordas explikante la *glosolalio, plurfoye
mencionita en la Nova Testamento. Semblas preferinda
explikar ne unamaniere omna fakti ; nam hike la populo
komprenas la *glosolalianti, kontree S. Paulus (I. Kor. XIV.
28) postulas interpretanto.
9. Kom asistantin la texto mencionas indijeni di Ierusalem,
stranjeri habitanta Ierusalem pro pieso, e festo-pilgriminti,

11. Judi e prozeliti, Kretiani ed Arabi, quale ni audas
li enuncanta per nia lingui la marveli di Deo ?
12. Omni astonesis e nekomprenante interquestionis ;
13. Quon esas ito ? Ma altri dicis mokante : Ici esas
plena de vino ne-fermentacinta.

Prediko da Petrus. (II. *14—36.*)

14. Lore Petrus staceskis kun la dek-e-un, e laute dicis
a li : Viri Juda, e vi omna qui sejornas en Ierusalem,
*15. saveskez lo yena ed atencez mea paroli. Ica homi ne
esas ebria, quale vi opinionas ; nam esas la triesma
16. kloko dil jorno. Ma eventas to quo predicesis da la
profeto Ioel :

*17. Lor la lasta dii, Deo dicas,
me varsos mea Spirito sur omna karno ;
e via filiuli e via filiini profetesos,
e via yunuli vidos vizioni,
e via olduli vidos sonji.
18. Ya sur mea servistuli e sur mea servistini
lor ica dii me sendos mea Spirito
e li profetesos.
19. E me aparigos mirakli ye la cielo supera,
e mirakli sur la tero infra,
sango, fairo e vortico fumura.
20. La suno chanjesos a tenebro,
e la luno a sango,
ante ke la dio dil Sinioro venos, la dio granda
[e splendida.

*21. E lore irgu qua implorabis la nomo dil Sinioro, sal-
vesos.
22. Viri Izraelida, askoltez ica paroli : Iesun de Nazaret,
viro akreditita da Deo koram vi per mirakli e signi
astoniva, quin Deo facis per lu inter vi, quale vi ipsa
23. savas ; ita viron, livrita segun la decido nechanjebla
e la presavo da Deo, vi arestis ed ocidigis, kruca-

15. Esis cirkume non kloki matine, la horo di l'unesma prego
solena, lor qua multi mem kustumis esar nemanjinta.
17. Citesas Ioel II. *28-32.*
21. Ica texto aplikesas pri Iesu da S. Petrus (Ch. IV. 12.) e da S.
Paulus (Rom. X. *12-13.*)

24. ginte lu per la manui dil maligni. Ma Deo rezurektigis
lu, liberigante lu de la ligili dil morto, pro ke esis
*25. neposibla ke il ditenesus da olca. Nam David dicas
pri ilu :

Me vidis la Sinioro koram me sempre,
nam Lu esas ye mea dextra latero, por ke me
[ne shanceligesez ;
26. Pro to mea kordio joyas, e mea lango exultas,
e mem mea karno repozos espere.
27. Nam Vu ne abandonos mea anmo en la habi-
[teyo dil mortinti,
Vu ne toleros ke Vua Santo vidos la korup-
[teso.
28. Vu konocigis da me la voyi dil vivo,
e vu plenigos me de joyo per Vua aspekto.

29. Viri frata, me dicez a vi audacoze, pri la patriarko
David, ke ilca mortis e sepultesis, e ke lua tombo
30. esas inter ni til cadie. Pro ke il esis profeto, e savis
ke Deo solene jurabis sidigar sur lua trono un ek lua
31. decendanti, previde il anuncis la rezurekto dil Kristo,
(dicante) ke il ne abandonesos en la habiteyo dil
32. mortinti, e ke lua karno ne vidos la korupteso. Ita
33. Iesun Deo rezurektigis, di quo ni omna esas testi. Ele-
vite per la dextra manuo di Deo, e recevinte del Patro
la Santa Spirito promisita, il disgrantis lu, quale vi
*34. vidas ed audas. Nam David ne acensis en la cielo,
ma il ipse dicas :

La Sinioro dicis a mea Sinioro :
Sideskez ye mea dextra latero,
35. Til ke me pozos tua enemiki kom tua skabelo.

*36. Do la tota domo di Izrael saveskez certege ke Deo igis
e Sinioro e Kristo ica Iesu quan vi krucagis.

L'unesma konvertiti, (II. *37-47.*)

37. Audinte ico, li kompuncionis kordie, e li dicis a
Petrus ed al cetera apostoli : Quon ni facos, viri frata ?

25. Citesas Ps. XVI. (Vulg. XV.) *8-11.*
34. Citesas Ps. CX. (Vulg. CIX) *I.*
36. Signifikas : manifestis kom Sinioro e Kristo, segun Rom. I. *4.*

*38. **E** Petrus respondis a li : Repentez, e singlu de vi
39. baptesez ye la nomo di Iesu Kristo Santa. **N**am por
vi esas la promiso, e por via filii, e por omni fora,
40. irgequantin la Sinioro nia Deo vokos. **E** per multa
paroli plusa il instigis ed exhortis li : Salvez vi de ica
41. generaciono perversa. **T**i qui adheris a lua paroli,
baptesis ; ed itadie cirkume triamil anmi unionesis.
*42. **L**i perseveradis instruktate dal apostoli, asemblite
43. komune, ruptante la pano e pregante. **O**mni pavo-
reskis, nam multa mirakli e signi eventis per la apos-
44. toli en Ierusalem, e granda timo esis en omni. **O**mna
kredanti vivis kune, e posedis omno en komuneso.
45. **E** li vendis sua proprietaji e havaji, e li partigis oli
46. inter omni segun la bezoni di singlu. **S**ingladie li
omna asemblesis asidue en la templo, li ruptis la
pano en la domi, e li repastis joyoze e kandida-kordie
*47. laudante Deo, e favorate da la tota populo. **E** la
Sinioro adjuntis diope la salvoti a la komuniono.

L'Eklezio di Ierusalem.

(Ch. III-VI.)

Petrus e Ioanes risanigas klaudikero. (Ch. III.)

*1. **P**etrus e Ioanes acensis a la templo ye la horo dil
*2. prego, la kloko nonesma. **E**d ula viro naske-klaudi-

38. Baptar ye la nomo di Iesu ne indikas la rituo, Mat. XXVIII. *19.* : baptante li ye la nomi dil Patro e dil Filio e dil Spirito Santa) ; ma opozo a la bapto da Ioanes (Ch. XIX. *1-7.*) di qua on repetas l'exhorto (Luk III. *3.*), e la destino, quale dicas la Talmud : Samariano devas ne cirkoncizar Izraelidi, pro ke il cirkoncizas ye la nomo dil monto Garizim.

-47. L'unesma konvertiti duris observar la lego di Moises ; tamen li anke havis kulto-asembli autonoma per la rupto dil pano, quo esas expresuro eukaristiala. (Videz : Didachè IX. *1.*) Mem li izolis su praktikante karitato heroala, segun Ioan. XIII. 35. : Per ico omni saveskos ke vi esas mea dici-puli, se vi interamas.

1. Ye tri kloki posdimeze, la hora dil sakrifiko vesperala.

2. La pordo di Nikanor, inter l'avan-placo dil pagani e ta dil mulieri.

kera singladie portesis e pozezis proxim la templo-
pordo, nomata la Bela, por demandar almoni de
3. l'eniranti. **K**ande ilca vidis Petrus e Ioanes enirar la
4. templo, il demandis almono de li. **P**etrus kun Ioa-
5. nes, atencante lu, dicis : Regardez ni. **E**d il regardis
6. esperante obtenor ulo de ili. **M**a Petrus dicis : Arjen-
ton ed oron me ne havas ; ma to quon me havas, me
donas a tu : Ye la nomo di Iesu Kristo la Nazaretano,
7. levez tu e marchez. **E** sizante lua dextra manuo, il
8. levis lu e subite lua plandi e maleoli fermeskis.
9. **E** salteskante il staceskis, e marchadis, ed eniris
kun ili en la templo, marchante, saltante, e laudante
10. Deo. **E** la tota turbo vidis lu marchanta e laudanta
11. Deo. **E** li agnoskis il kom la sidinto e mendikinto
proxim la bela templopordo, e li astonesis e surpri-
11. zesis da lo eventinta. **P**ro ke il sequadis Petrus e
Ioanes, la tota turbo kuris ad ilci astonate sub la
12. portiko, nomata di Salomon. **P**etrus, vidante to, res-
pondis a la populo : Viri Izraelida, pro quo vi asto-
nesas pri co, e pro quo vi regardas ni, quale se ni
marchigis ita viro per povo propra o per nia pieso ?
*13. **L**a Deo di Abraham, di Isaak e di Iakob, la Deo di
nia patri gloriizis sua servisto Iesu, quan vi livris e
renegis koram Pilatus, dum ke ilca judiciis lu kom
*14. liberigenda. **M**a vi renegis la Santo e Yusto, e vi pos-
*15. tulis l'amnestio di ocidisto. **V**i mortigis la viviganto ;
ma Deo rezurektigis lu de la mortinti, di quo ni esas
16. testi. **E** per la kredo a lua nomo lua nomo fermigis
ta quan vi vidas e konocas ; e la kredo a lu grantis
*17. ad ica kompleta saneso koram vi omna. **N**u, frati,
me savas ke vi agis nesavante, quale anke via princi.
18. **M**a Deo tale realigis to quon Lu predicabis per la
19. boko di omna profeti, ke lua Kristo sufros. **R**epentez
do, e konvertesez, por ke via peki esez pardonata.

13. La vorto *servisto* aludas Isaias XLII, LII, e. c.

14. Luk. XXIII. *18.* : La tota turbo kune klamis, dicante : Forprenez ica, e grantez a ni Barabas.

15. La su-defino dal apostoli kom testi pri la rivivigo di Kristo esas repetata sencese.

17. Luk. XXIII. *34.* Ma Iesu dicis : Patro, indulgez li, nam li ne savas quon li facas.

*20. Por ke tempi konsolaciva venez de Deo, e ke Lu sen-
*21. dez ta qua esas destinita a vi, Iesu Kristo ; quan la
cielo ya devas gardar til la tempi dil restaureso di
omno, pri olqui Deo parolis per la boko di omna sua
*22. profeti dum la yarcenti. Moses ya dicis : La Sinioro
via Deo vivigos inter via frati profeto qual me ; vi
23. obedios lu pri omno quon il dicos a vi. Ed irgu qua
24. ne obedios ita profeto, extermineso de la populo. Ed
omna profeti, parolinta de Samuel e pose, predicis
*25. ica dii. Vi esas la filii dil profeti e dil testamento
quan Deo establisis a nia patri, dicante ad Abra-
ham : Ed en tua decendantaro omna nacioni di la tero
26. benedikesos. A vi unesme Deo, rezurektiginte sua
servisto, sendis lu benedikonta e konvertonta singlu
ek vi de lua krimini.

L'aresto di Petrus e Ioanes.

(Ch. IV, *1-31*)

IV. 1. Dum ke li diskursis a la populo, arivis la sacerdoti,
*2. la policestro dil templo e la Sadukei. despitante pro
ke li instruktis la populo ed anuncis pri Iesu la rezu-
3. rekto de la mortinti. E li sizis ili, ed enkarcerigis li til
4. la morgo ; nam ja esis vespero. Ma multi ek ti qui
audabis la prediko, kredis ; e la nombro dil viri
divenis kinamil.
5. Ye la morga jorno lia princi, la seniori e la legisti en
6. Ierusalem asemblesis, ed Anas, la chefsacerdoto, e
Kaifas, e Ioanes, ed Alexander, ed omni de la gento
7. chefsacerdotala. E staciginte meze di su Petrus e
Ioanes, li questionis : « Per qua povo o per qua
nomo vi facis to ? »

20-21. La tempi konsolaciva esas ti dil regno Mesiala iniciita Luk. II. 25. Simeon, homo yusta e pia, expektanta la konsolaco di Izrael. Videz pluse Isaias XXXIV. *10.* e LII. *7, 15.* La restaureso kompleta eventos lor la riveno dil Mekapi, nam via salveso proximeskas, — Apok. XXI. 5. Ta qua sidis sur la trono, dicis : Yen, me novigas omno.

22. Citesas Deut. XVIII. 15.

25. Citesas Gen. XXII. 18.

IV. 2. L'unesma konflikto kun la chefi Juda interesis ne la religio Judala, ma la rezurekto, negita dal Sadukei.

8. Lore Petrus, plena de la Spirito Santa, dicis a li :
9. « Chefi dil populo, e seniori di Izrael, pro ke cadie ni
judiciesas pro bonfacir ad ula malado, (diconte) da
*10. qua il risanigesis, esez notora a vi e a la tota populo
di Izrael ke ica homo stacas koram vi sana per la
nomo di Iesu Kristo de Nazaret, quan vi krucagis,
*11. quan Deo rezurektigis de la mortinti. Ilca esas la petro
quan vi forjetis konstruktante. ma qua divenis l'an-
12. gulo-petro. E ne existas salveso per ulu altra. Nam
sub la cielo nula altra nomo donita a la homi existas
per qua ni devas salvesar. »

13. Vidante la konstanteso di Petrus e Ioanes, e savante
ke ici esas homi ne-instruktita e plebeya, li astonesis,
14. e pluse li rikonocis ili kom vivinta kun Iesu. Vidante
anke la viro risanigita stacanta koram su, il ne povis
15. kontredicar irgo. Li imperis ili ekirar la konsileyo,
16. ed inter-deliberis, dicante : Quon ni agos pri ita
homi ? Nam li facis miraklo notora ad omna habi-
17. tanti di Ierusalem ; ton ni ne povas negar. Ma por ke
ol ne difuzesez plu multe inter la populo, ni minacoze
18. interdiktos a li parolar ad irgu pri ica nomo. E
advokinte ili, li interdiktis ad ili parolar irgamaniere
19. o docar ye la nomo di Iesu. Ma Petrus et Ioanes
respondis a li : « Judikez kad esas yusta koram Deo
*20. obediar vi prefere kam Deo. Ni ne povas ne parolar
21. pri to quon ni vidis ed audis. » Ma ili riminacinte
liberigis li, ne trovinte moyeno punisar li, pro la
populo ; nam omni gloriizis Deo pro lo eventinta.
22. Nam la viro mirakle risanigita evis plu kam quara-
dek yari.

23. Libereskinte li iris ad la sui, e naracis omno quon la
24. chefsacerdoti e seniori dicabis. Audinte to, omni
kune elevis la voco vers Deo e dicis : « Sinioro, Vu

10. Ke la chefi Juda ne dementiis Petrus, pruvas ke li esis informita pri la rezurekto di Iesu, segun Mat. XXVIII, *11-16.*

11. Luk. XX, 17. Ma Iesu, regardante li, dicis : Quon do signifikas lo skribita (Ps. CXVIII. Vulg. CXVII, 22 :
La petro quan la konstruktanti desprizis
olta divenis angulo-petro ?

20. I Io. I. 3. To quon ni vidis ed audis, ni anuncas a vi.

25. facis la cielo, la tero, la maro ed omno en oli. **Vu**
dicigis da nia patro David, Vua servisto :

Pro quo tumultas la nacioni
e la tribui meditas vana komploti ?

*26. **La** reji de la tero su levas
e la princi kune deliberas
kontre la Sinioro et kontre lua Kristo.

27. **Vere** kontre Vua santa servisto Iesu, quan Vu un-
cionis, federis su en ica urbo Herodes e Poncius
28. Pilatus kun la nacioni e la populi di Izrael ; faconte
29. to quon Vua manuo e Vua decido predekretis. **E nun**,
Sinioro, videz lia minaci e grantez a Vua servisti
30. predikar Vua parolo fidoze ; **per** to ke Vu extensas la
manuo por sanigar e facar signi e mirakli per la
31. nomo di Vua santa servisto Iesu. » **E** pos ke li pre-
gabis, l'asembleyo tremis ; ed omni pleneskis de la
Spirito Santa, e li predikis la parolo di Deo fidoze.

La vivo-maniero di l'unesma konvertiti.

(Ch. IV, *32* - V, *16*)

*32. **La** turbo dil kredanti havis un kordio ed un mento :
Nulu konsideris sua proprietaji kom sua, ma omno
33. esis komuna inter li. **E** potente l'Apostoli atestadis la
rezurekto dil Sinioro Iesu, e granda graco esis en li
34. omna. **Nek** ula indijanto existis inter li ; nam omni
qui proprietis agri o domi, vendis oli e kunportis la
35. vendo-preco, **e** pozis ol an la pedi dil Apostoli ; ed
36. on partigis a singlu segun lua bezoni. **Iosef**, surno-
mizita Barnabas da la Apostoli (quo signifikas tra-
dukite *filio dil konsolaco*), levito, naske Chiprano,
proprietis ula agro ; il vendis ol ed adportis la preco
ye la pedi dil Apostoli.

26. Citesas Ps. II, *1-2*.

32. Pri la komuna vivo e posedo da la Kristani en Ierusalem la Agi informas : *a*) ke ol esis tote libera, nam pluri duris proprietar yure et fakte (V, *4*. XII, *12*). *b*) ke la komuneso havis kom motivo la karitato (IV, *32*) e kom skopo la vivo komuna e la sokurso a l'indijanti (II, *44*, IV, *34*). c) ke Ananias e Safira punisesis pro tentir Deo (V, *9*). Kelka Patri explikas la mentio a Deo per violaco di vovo.

V. 1. **Ma** ula viro, nomita Ananias, kun Safira sua spozino,
2. vendis agro, **e** fraudis pri la preco, lua spozino kun-
kulpante ; pose il adportis parto e pozis ol an la pedi
3. dil Apostoli. **Ma** Petrus dicis a lu : « Ananias, pro
quo Satano instigis tua kordio mentiar a la Spirito
4. Santa e fraudar pri la preco dil agro ? **Kad** ante
vendesir ol ne esis tua, e pos vendesir ol permanis
tuadispone ? Tu ne mentiis a homi, ma a Deo.
*5. **Ananias**, audinte ica paroli, falis e mortis. E granda
6. timo eventis ad omna audanti. **La** yunuli levis su,
kovris, ekportis ed enterigis lu.
7. **Pos** tri hori cirkume, lua spozino eniris, ne savante
8. lo eventinta. **Petrus** dicis ad el : « Dicez a me,
muliero, kad tu vendis l'agro po tanto ? » Ed elu
9. respondis : « Yes, po tanto. » **Lore** Petrus dicis ad
el : « Pro quo vi komplotis tentar la Spirito dil
Sinioro ? Yen, la pedi di ti qui enterigis tua spozulo,
10. esas avan la pordo, ed ilci ekportos tu. » **Subite** el
falis an lua pedi e mortis. Enirinte, la yunuli trovis
el mortinta ; li ekportis el, ed enterigis el apud lua
11. spozulo. **E** granda timo eventis a la tota eklezio e ad
omni qui audis ica fakti.
12. **Per** la manui dil Apostoli multa signi e mirakli
facesis inter la populo. Li omna esis kune en la
13. portiko di Salomon. **Ma** ek la ceteri nulu kurajis
14. kunesar li ; tamen la populo gloriizis li. **Sempre** plu
multe augmentis la nombro di viri e mulieri kredanta
15. pri la Sinioro ; **tale** ke mem en la stradi on pozis la
maladi sur liti e kushili ; por ke, dum la pasado di
Petrus, lua ombro adminime kovrez ulu ek li, e li
16. libereskez de lia maladesi. **Anke** de la urbi proxim
Ierusalem la turbo adkuris, kunportante maladi e
vexati da spiriti despura, ed omni risanigesis.

Gamaliel.

(Ch. V, *17-42*)

*17. **Lore** levis su la chefsacerdoto kun omna sua parti-

V. 5. Tre rare l'Apostoli uzis lia povo miraklifanta por punisar. (XIII, *9*).

17. La Sadukei esis la partiso aristokratala, konciliema pri la guvernado Romana, opozema pri la tradiciono, e kelke

18. sani, la sekto dil Sadukei ; plena de jaluzeso li arestis
19. l'Apostoli, e pozis li en la karcero publika. Ma dum
la nokto anjelo dil Sinioro apertis la pordo dil kar-
20. cero, ekirigis li e dicis : « Irez, stacez en la templo e
predikez a la populo omna paroli di ica vivo. »
21. Obediante li eniris la templo matine e docis.
Kande la chefsacerdoto e lua partisani arivabis, li
kunvokis la konsilantaro e la seniori dil filii di
Izrael, e li imperis venigar l'Apostoli de la karcero.
22. La sateliti venis, apertis la karcero, ma ne trovis ici.
23. Retroveninte li raportis dicante : « Ni ya trovis la
karcero klozita sorgoze, e la gardisti stacanta avan
la pordo, ma pos apertir ni trovis nulu en ol. »
24. Audinte ica paroli, la policestro dil templo e la chef-
25. sacerdoti trublesis reflektante quo eventos. Ma ulu
advenis anuncante : « Yen ke la viri quin vi enkar-
cerigis, stacas en la templo docante la populo. »
26. Lore la policestro ekiris kun la sateliti ed adduktis
ili sen violento ; nam li timis stonagesor da la populo.
27. Li enduktis ili, e stacigis ili koram la konsilantaro.
28. E la chefsacerdoto questionis li, dicante : « Severe ni
interdiktis a vi docar ye ica nomo ; tamen vi plenigis
Ierusalem de via docado, e vi volas responsigar ni
29. pro la sango di ita homo. » Respondante Petrus e
l'Apostoli dicis : « Oportas obediar Deo prefere kam
30. la homi. La Deo di nia patri rezurektigis Iesu quan
31. vi mortigis pendigante lu an la ligno. Ican Deo per
sua dextra manuo elevis kom preiranto e salvero por
32. donar ad Izrael repento e pardono di la peki. E ni
esas testi pri ita kozi, ed anke la Spirito Santa, quan
Deo donis a ti qui obedias Lu. »
33. Kande li audis ico, li furieskis ed intencis mortigar
*34. ili. Ma ula Farizeo, nomata Gamaliel, legisto estimata
da la tota populo, levis su en la konsileyo, ed imperis

racionalista pri la religio. Specale li negis la rezurekto. (Mat. XXII, 23). La Farizei esis la partiso demokratiala e nacionalista, diciputi zeloza e minuciema di la tradiciono legistala. Li kredis la rezurekto. (Agi XXIII, 6).

). La paroli di ica doktrino vivigiva.

4. Gamaliel la seniora, nepotulo dil famoza rabino Hilel, erudabis S. Paulus. (XXIII, 3).

35. ekirigar li kurtatempe. Ed il dicis a l'asembliti :
« Viri Izraelida, reflektez quon vi intencas facar pri
*36. ita homi. Nam ante nia dii Teudas aparis qua pre-
zuntis esar ulu, ed a qua adheris cirkume quaracent
homi ; ilca ocidesis, ed omna lua adheranti disper-
*37. sesis ed esis nihiligata. Pos lu aparis Iudas la Gali-
leano lor la popul-kontado, e sediciigis la populo pos
su ; il anke perisis, ed omna lua adheranti disperse-
38. sis. Nu, me dicas a vi, ne okupez vi pri ita homi e
liberigez li. Nam se ita projeto o laboro venas de homi,
39. ol destruktesos ; ma se ol venas de Deo, vi ne povas
destruktar ol, e mem vi judikesus kombatar Deo. »
40. Li konkordis kun ilu. Ed advokinte l'Apostoli, li ver-
gobatis e liberigis ili, interdiktinte ad ili parolar ye la
41. nomo di Iesu. Ma ici foriris de la konsilantaro joyoze,
*42. pro ke li digneskabis sufrar ofensi pro la Nomo. E li
ne cesis docar singladie en la templo ed en la domi,
e predikar Iesu Kristo.

IV. La persekuteso di l'Eklezio en Ierusalem.

(Ch. VI - VIII 4.)

La diakoni. (Ch. VI)

VI. *1. Lor ita dii, kreskante la nombro dil dicipuli, la Hele-
nisti despiteskis kontre la Hebrei, pro ke lia vidvini
2. minsorgesis per la servado omnadia. La dekedu, kun-
vokinte la turbo dil dicipuli, dicis : Ne konvenas ke
ni abandonas la parolo di Deo por servar la tabli.

36-37. Flavius Iosefus mencionas la sama revolto da Iudas, e pose revolto da ula Teudas kun tre diferanta detali. La sedicii esis multa lor la guvernado da stranjeri.

42. Vulg. pro la nomo di Iesu.

1. Helenisti signifikas Judi naskinta exter Palestina. Li esis Judi pro decendo e religio, Greki pro linguo ed eduko. Esante plu kosmopolita kam la Hebrei o Judi Palestinana, li hastigis la rupto inter l'Eklezio e la Sinagogo. Omna diakoni elektita havas nomi Helenistala, e mem un prozelito, t. e. pagano konvertita a la religio Judala, mencionesas. Li iniciesis per rituo solena ed anke predikis e baptis. « Codex Bezae » havas la texto : ke lia vidvini minsorgesis per la servado omnadia *dal Hebrei*. Semblas do ke l'Eklezio ja havis diakoni Hebrea.

3. Elektez do, frati, inter vi sep viri bone reputata, ple-
na de la Spirito e de sajeso, quin ni komisez por ita
4. ofico. Ma ni duros okupar ni pri la pregado e la
predikado.

5. Ica propozo plezis a la tota turbo. E li elektis Stefa-
nus, viro plena de kredo e de la Spirito Santa, e Fili-
pus e Prokorus e Nikanor e Timon e Parmenas e
6. Nikolaus, prozelito de Antiokia. Li prizentis ici al
7. Apostoli qui pregante pozis sur li la manui. E la
parolo di Deo propagesis, e la nombro dil dicipuli
plumulteskis en Ierusalem ; anke granda turbo de
sacerdoti obediis la kredo.

8. Stefanus, plena de graco e de forteso, facis mirakli e
9. granda signi inter la populo. Uli ek la sinagogo no-
mita ta dil Liberigiti, dil Cirenani e dil Alexandriani,
ed ek la habitanti di Cilicia ed Avan-Azia disputeskis
*10. kun lu ; ma li ne esis kapabla rezistar lua sajeso e la
*11. Spirito per qua il parolis. Lore li subornis viri ates-
tonta ke li audis lu dicar paroli blasfemoza kontre
*12. Moses e kontre Deo. Li ecitis la turbo e la seniori e
la legisti ; e sediciante li sizis lu ed adduktis lu ko-
13. ram la konsilantaro. Li prizentis falsa testi dicanta :
Ica homo ne cesas parolar kontre la loko santa e la
14. lego. Nam ni audis lu dicar ke ita Iesu de Nazaret
destruktos ica loko, e chanjos la tradicioni quin
15. Moses tradicionis a ni. Ed omni qui partoprenis la
konsilo, regardante lu vidis lua vizajo similesar
vizajo di anjelo.

10. Luk. XII *11-12.* Kande on adduktos vi en la sinagogi o koram la judiciisti ed autoritatozi, ne penadez quon o quamaniere vi respondos, o quon vi dicos. Nam la Spirito Santa docos a vi lor la ipsa horo quon vi devas dicar.

11. Lev. XXIV *16.* Ta qua blasfemas la nomo di Yahveh, ocidesos ; la tota turbo stonagos lu.

12. La proceso facesis sedicie ; nam dependante de la Romani, la cheti Juda ne havis la yuro morto-punisar, segun Ioan. XVIII. *31.*

Apologio da Stefanus.

(Ch. VII *1-54*)

(Unesma parto : La patriarki. 1-17.)

VII. 1. La chefsacerdoto questionis : Kad to esas vera ?
2. Ed ilu dicis : Viri frata e patra, askoltez. La Deo di
glorio aparis a nia patro Abraham esanta en Mezo-
3. potamia ante habiteskar en Haran ; e Lu dicis ad il :
Forirez de tua lando e de tua parentaro, e venez en la
4. lando quan me montros a tu. Lore il foriris de la
lando dil Kaldeani e habiteskis en Haran. E de ibe,
pos la morto di lua patro, Deo migrigis il ad ica
5. lando quan vi nun habitas. Ed en ica Lu ne donis ad
il ula heredajo, ne mem un pazo ; ma Lu promisis
donacor ol kom posedajo ad ilu ed a lua decendan-
6. taro pos ilu ; malgre ke il ne havis filiulo. Deo ya
dicis : Ilua decendanti esos stranjeri en lando altrala,
ed on submisos li a sklaveso, e male traktos li dum
7. quaracent yari. E la naciono quan li servis, me
judicios, la Sinioro dicis, e pose li ekiros e kultos
me icaloke.

8. E Lu donis ad il la testamento dil cirkoncizado, e
tale il genitis Isaak e cirkoncizis ica lor la okesma
dio ed Isaak genitis Iakob, e Iakob la dekedu patriar-
9. ki E la patriarki envidiante vendis Iosef por Egiptia.
10. E Deo esis kun ilu, e liberigis il de omna lua tormen-
teri, e donis ad il gracio e sajeso koram Faraono, la
rejo di Egiptia, ed ica nominis il kom chefo di Egip-
11. tia e di sua tota domo. Famino e granda ditreso
eventis en la tota Egiptia ed en Kanaan, e nia patri
12. ne trovis nutrivi. Iakob, saveskinte ke frumento esas
13. en Egiptia, sendis nia patri unesmafoye ; e lua de-
cendo revelesis a Faraono. Iosef venigis sua patrulo
Iakob ed omna sua parentaro, sepadek e kin homi.
15. E Iakob decensis ad Egiptia, e lu mortis, ed anke nia

VII. 1. Nacarante la historio di sua naciono segun la Biblo e diversa tradicioni Judala, Stefanus pruvas respektar ortodoxe Deo, sua naciono e la templo. Tamen il atencigas da la judiciisti ke lua naciono esas rezistema a la senditi da Deo, e ke la templo di Ierusalem esas kareebla da la religio. Ica du idei adduktos la peroraciono severa, interuptita violente.

16. patri. E li transportesis ad Sikem, e pozesis en la sepulteyo quan Abraham komprabis po preco arjenta de la filii di Hemor en Sikem.

(Duesma parto : Moses. 17-44.)

17. Proximeskante la tempi promisita quin Deo anuncabis ad Abraham, la populo augmentis e plumulteskis
18. en Egiptia : til ke altra rejo qua ne konocabis Iosef,
19. regneskis Egiptia. Ica, ruzante nia naciono, molestis
20. nia patri e morto-expozigis da li lia filiuli. Moses naskis tatempe, ed il plezis a Deo. Dum tri monati il
21. flegesis che sua patrulo. Kande il esabis expozata, la filiino di Faraono adoptis lu, ed edukis lu quale
22. sua filiulo. Ed il esis potenta parole e labore.
23. Kande il evis quaradek yari, il projetis vizitar sua frati,
24. la filii di Izrael. E vidinte ulu violentata, il defensis
25. e venjis ica ocidante l'Egiptiano. Il opinionis ke lua frati komprenos ke Deo salveskas li per ilua manui ;
26. ma ici ne komprenis lo. Lor la sequanta dio il aparis koram li interluktanta, ed exhortis li a paco, dicante :
27. Viri, vi esas frati ; pro quo vi internocas ? Ma ta qua molestis sua proximo, repulsis lu, dicante. Qua nomi-
28. nis tu kom chefo o judiciisto sur ni ? Kad tu volas
29. ocidar me, quale hiere tu ocidis l'Egiptiano ? Pro ica parolo Moses fugis e sejornis en la lando Madian, ube il genitis du filii.

30. Pos quaradek yari anjelo aparis a lu en la dezerto
31. dil monto Sinai en la flamo di busho ardoranta. Moses, vidante to, astonesis pro la aparo ; e kande il proximeskis explorante, la voco dil Sinioro venis a
*32. lu : Me esas la Deo di tua patri, la Deo di Abraham ed Isaak e Iakob. Tremigite, Moses ne kurajis konsiderar.
*33. E la Sinioro dicis a lu : Desmetez la shui de tua pedi ;
*34. nam la loko sur qua tu stacas, esas sulo sakra. Me vidadis la aflikteso di mea populo qua esas en Egyptia, e me audis lua jemado, e me decensis por liberigar li ; venez nun, me sendos tu ad Egiptia.
35. Itan Moses quan li renegabis, dicante : Qua nominis tu kom chefo e judiciisto ; itan Deo sendis kom chefo e salvero per la manuo dil anjelo aparinta a lu en la

34. Citesas Ex. III *5-11*.

36. busho. Ita ekmigrigis li facante mirakli e signi en la lando Egiptia, ed en la Maro Reda ed en la dezerto
37. dum quaradek yari. Ica esas Moses qua dicis a la filii di Izrael : Profeton quale me Deo vivigos por vi
38. inter via frati. Ica, lor l'asemblo en la dezerto esis kun l'anjelo parolanta ad ilu sur la monto Sina, e kun nia patri ; ica recevis paroli vivigiva tradicionota a ni.
39. Nia patri ne volis obediar lu, ma repulsis lu, e retro-
40. turnis sua kordii ad Egiptia, dicante ad Aaron : Facez por ni dei qui preirez ni ; nam ni ne savas quo eventis pri ita Moses qua ekmigrigis ni de la lando
41. Egiptia. E li fabrikis bovyuno lor ita dii, e li ofris sakrifiki a l'idolo, e li festis pro la laboruro di sua
*42. manui. Ma Deo deturnis su, e livris li a la servado di l'armeo dil cielo, quale esas skribita en la libro dal profeti :

Kad vi ofris a me viktimi e sakrifiki
dum quaradek yari en la dezerto, domo di Izrael ?
43. Vi portis la tendo di Molok,
la astro dil deo Romfa,
la figuri quin vi facabis adorenda,
e me migrigos vi trans Babilon.

(Triesma parto : La Templo, 44-51.)

44. La tabernaklo dil atesto esis kun nia patri en la dezerto, quale imperabis Ta qua dicabis a Moses
*45. facar ol segun la modelo vidita. Recevinte ol, nia patri kun Iesu enduktis ol en la proprietajo dil pagani, quin Deo forpulsis de koram nia patri til la
46. dii di David. Ica favoresis da Deo, e pregis trovar
47. lojeyo por la Deo di Iakob. Tamen Salomon konstruk-
48. tis domo por Lu. Ma la Superego ne habitas en konstruktaji homala, quale la profeto dicas :
49. La cielo esas mea trono,
e la tero la skabelo di mea pedi.
Qua domon vi konstruktos por me, la Sinioro dicas,
o qua esos mea repozeyo ?
50. Kad ne mea manuo facis to omna ?

42. Citesas Amos V. *25-27*.
45. Iesu o Iosue, la sucedinto di Moses.

(Peroraciono. *51-54*)

51. **O**bstinemi necirkoncizita pri kordio ed oreli, sempre
vi rezistas la Spirito Santa, quale via patri, tale anke
*52. vi. **Q**uan ek la profeti via patri ne persekutis ? E vi
53. ocidis ti qui predicis la veno dil Yusto, di qua vi
nun esis trahizinti ed ocidinti. **V**i recevis la lego per
mediaco da anjeli, e vi ne gardis ol.

Morto di Stefanus. Disperseso di l'Eklezio.

(Ch. VII, *54*- VIII, *4*)

54. **A**udir ica paroli tranchis lia kordii, e li dentogrincis
55. kontre lu. **M**a Stefanus, pleneskante de la Spirito
Santa, regardis vers la cielo, e vidis la glorio di Deo,
*56. e Iesu stacanta dextralatere di Deo. Ed il dicis : Yen,
me vidas la cielo apertita, e la Filio dil homo sta-
57. canta dextralatere di Deo. **K**riegante li stopis sua oreli
*58. ed asaltis lu kune. **E** pulsinte lu ek la civito, li stonagis
lu. E la testi depozis sua vesti an la pedi di adolecanto,
*59. nomata Saulus. **E** li stonagis Stefanus preganta e
*60. dicanta : Sinioro Iesu, aceptez mea spirito. **G**enupo-
zinte il klamis laute ; Sinioro, ne responsigez li pri
ica peko. E dicinte to, il mortis.

VIII. *1. **S**aulus aprobabis lua ocideso.
Samtempe eventis granda persekuteso di l'Eklezio en
Ierusalem ; ed omni dispersis su en la ruri di Iudea
2. e Samaria, ecepte l'Apostoli. **H**omi pia sepultis Stefa-
3. nus, e solene trauris pri lu. **M**a Saulus devastadis
l'Eklezio, enirante la domi, sizante ed enkarcerigante
viri e mulieri.

48. Citesas Is. LXVI *1-2*.
52. Mat. XXIII. *31* Iesu dicabis ad la legisti e Farizei : Vi atestas kontre vi ipsa ke vi esas la filii di ti qui ocidis la profeti.
56. *Filio dil homo* esas nomo dil Mesio, uzita da Daniel (VII *13*) e tre ofte da Iesu.
58. Deut. XVII. 7. La manuo dil testi unesme levos su sur ilu mortigonte, e pose la manuo di la tota populo.
59. Luk. XXIII *46*. Klamante laute Iesu dicis : Patro, a Vua manui me konfidas mea spirito.
60. Luk. XXIII *34*. Ma Iesus dicis : Patro, indulgez li, nam li ne savas quon li facas.
VIII. 1. La persekuto semblas vizir precipue la Helenisti.

V. L'Eklezio exter Ierusalem.

(Ch. VIII, *4*- *X*.)

Samaria (Ch. VIII 4-26.)

4-5. **L**a dispersiti disiris predikante la parolo. **F**ilipus,
decensinte en la urbo di Samaria, predikis ibe Kristo.
6. **U**nanime la turbi atencis lo dicita da Filipus, au-
7. dante e vidante la signi quin il facis. **N**am la spiriti
8. despura ekiris de multi laute kriegante, **e** multa para-
liziki e klaudikeri risanigesis. E granda joyo eventis
en ita urbo.
*9. **U**la viro nomata Simon antee magiabis en la civito
ed astonabis la populo di Samaria, prezuntante esar
10. potenta. **O**mni, de la mikri til la grandi, askoltis lu
dicante : Ita esas la povo di Deo, olqua nomesas la
11. granda. **L**i deferencis lu pro ke longatempe il asto-
12. nabis li per sua magio. **T**amen, kande li kredabis
Filipus, qua predikis la regno di Deo e la nomo di
13. Iesu Kristo, viri e mulieri baptesis. **L**ore mem Simon
kredis, e baptite adheris Filipus. Vidante eventar
signi e mirakli granda, il admiris ed astonesis.
14. **K**ande l'Apostoli en Ierusalem saveskis ke Samaria
aceptis la parolo di Deo, li sendis ad ili Petrus e
15. Ioanes. **A**rivinte, ici pregis por ke iti recevez la Spi-
16. rito Santa. **N**am ica ne ja decensis sur ulu ek li, ma
*17. li nur baptesabis ye la nomo dil Sinioro Iesu. **L**ore
l'Apostoli pozis la manui sur ili, ed ili recevis la Spi-
rito Santo.
*18. **S**imon, vidante ke la Spirito Santa donesis per la
19. manu-surpozo dal l'Apostoli, ofris pekunio a li, **di**-
cante : Grantez anke a me ta povo, ke irgu sur qua
20. me pozos la manui, recevos la Spirito Santa. **M**a
Petrus dicis a lu : Tua pekunio perisez kun tu : pro
ke tu opinionis posedor la dono di Deo po pekunio.

9. Simon de Samaria, nomita la Magiisto, mencionita da S. Iustinus.
17. L'Apostoli donis a la baptiti la sakramento di konfirmo. (S. Inocencius I, Letro ad la episkopo Decencius.)
18. Pro l'exemplo di Simon ita peko nomesas simonio.

21. Tu havas nek parto nek loto en ica ofico, nam tua
22. kordio ne esas korekta koram Deo. **R**epentez do tua
peko, e pregez Deo pardonar a tu ita penso di tua
23. kordio : nam me vidas en tu rankoro e sklaveso a lo
24. mala. **R**espondante, Simon dicis : Vi pregez por me
25. la Sinioro por ke nulo ek lo dicita venez sur me. **P**os
atestir e predikir la parolo dil Sinioro, l'Apostoli
retroiris ad Ierusalem, predikante l'evangelio en mul-
ta vilaji dil Samariani.

L'eunuko Etiopiana.

(Ch. VIII *26-40*.)

26. **A**njelo dil Sinioro dicis ad Filipus : Levez tu ed irez
ad-sude, ad la dezerto-voyo decensante de Ierusalem
*27. a Gaza. **I**l levis su e departis. Yen, ula Etiopiano,
eunuko, administristo potenta di omna trezori di
Kandace, rejino di Etiopia, kultonte venabis ad Ieru-
28. salem : **e**d il retroiris vehante veture e lektante la
29. profeto Isaias. **L**a Spirito dicis ad Filipus : Proxi-
30. meskez, e marchez apud ta veturo. **F**ilipus proximes-
kinte audis lu lektanta la profeto Isaias, e dicis a lu :
31. **K**ad tu komprenas to quon tu lektas ? **I**ca dicis :
Quale me povus lo, se nulu erudas me ? Ed il invitis
*32. Filipus acensar e sideskar apud lu. **L**a loko Skribu-
rala quan il lektis, esis la yena :

Quale mutono il duktesis a la buchado,
Quale agnelo senvoca koram la tondanto
il ne apertis sua boko.
33. **E**n lua humiligeso lua judicieso parfinis,
qua deskriptos lua generaciono ?
Nam lua vivo forprenesas de la tero.

34. **L**'eunuko respondis a Filipus : Komplezez (explikar).
35. pri qua la profeto dicas to, pri su o pri ulu altra ? **L**ore
Filipus, paroleskante e komencante per ica texto,
instruktis lu pri Iesu.
36. **D**urante la voyajo li arivis proxim aquo, e l'eunuko
*37. dicis : Yen aquo, quo impedas me baptesor ? **E** Fili-

27. Kandace esas nomo generala di la rejini di Etiopia.
32. Citesas Is. LIII *7-8*, pri la sufrado dil Mesio.
37. Ta verso mankas en manuskripti orientala.

pus dicis : Se tu kredas totkordie, tu darfas baptesar.
Ed il respondis : Me kredas ke Iesu Kristo esas la
38. Filio di Deo. **I**l haltigis la veturo, e la du, Filipus e
l'eunuko, decensis en la aquo, e Filipus baptis lu.
39. **K**ande li ekirabis la aquo, la Spirito dil Sinioro for-
prenis Filipus, e l'eunuko ne plus vidis lu, nam il
40. duris sua voyajo joyoze. **M**a Filipus trovesis en
Azotus, e pasante il predikis l'evangelio til arivar a
Cesarea.

La konverteso di Saulus.

(Ch. IX *1-31*.)

*1. **S**aulus, aspirante minaci ed ocido kontre la dicipuli
*2. dil Sinioro, iris che la chefsacerdoto, **e** demandis de
lu akredito-letri a la sinagogi di Damaskus, por duk-
tar ad Ierusalem katenizita la viri e mulieri quin il
trovus kom adepti di la voyo.
3. **V**oyajante e proximeskante Damaskus, subite il cir-
4. kondesis da lumo de la cielo. **E** falinte sur la sulo il
audis voco dicanta a lu : Saulus, pro quo tu perse-
*5. kutas me ? **I**l dicis : Quan vu esas, Sinioro ? Ed ica
respondis : Me esas Iesu quan tu persekutas. (Esas
*6. penoza kikar kontre la pikbastono. **T**remante e pavo-
rante il dicis : Sinioro, quon Vu deziras ke me facos ?
E la Sinioro dicis a lu :) Levez tu ed enirez la urbo ;
7. ibe dicesos a tu quon tu devas facar. **L**a viri qui
akompanis lu, astonesis audante la voco, ma vidante
8. nulu. **S**aulus levis su de la sulo, ed apertante l'okuli
il vidis nulo. Prenante lua manuo, li duktis lu aden
9. Damaskus. **E** dum tri dii, il ne vidis, nek manjis,
nek drinkis.

10. **E**n Damaskus esis ula diciptulo, nomata Ananias, e
la Sinioro dicis a lu vizione : Ananias. Ica dicis :

IX. 1. S. Paulus ipse naracas sua konverteso per sua diskursi a la populo di Ierusalem (XXII *1-22*) ed a la rejo Agripa (XXVI *1-24*) ; anke en sua epistolo ad la Galatiani. (Ch. I).
2. L'autoritato dil chefi Ierusalemana pri la fora Judi esis agnoskata da la Romani. La religio Kristana nomesas la voyo.
5-6. La parto enparenteza mankas en plura manuskripti Greka.
7. Li audabis la voco, ma ne komprenabis la paroli.

11. Yen me, Sinioro. E la Sinioro dicis a lu : Levez tu,
irez ad la strado, nomata la Rekta ; e serchez en la
12. domo di Iudas ula Saulus de Tarsus : Yen, il pregas
e vidas viro nomata Ananias eniranta e pozanta sur
13. lu la manui por rividesko. Ananias respondis : Si-
nioro, me audis de multi quanta malajin ta viro facis
14. a Vua santi en Ierusalem ; e hike il esas yurizita da
la chefsacerdoti arestar omni qui kultas Vua nomo.
15. Ma la Sinioro dicis a lu : Irez, nam ita esas instru-
mento selektita da me por portor mea nomo koram
16. la nacioni, e la reji, e la filii di Izrael. Me montros a
*17. lu quanton il mustos sufrar por mea nomo. Ananias
departis ed eniris la domo ; e pozante sur lu la ma-
nui, dicis : Saulus, frato, la Sinioro Iesu, qua aparis
a tu en la voyo per qua tu venis, sendis me, por ke
18. tu videz e pleneskez de la Spirito Santa. E samtempe
squami semblis falar de lua okuli, ed il rivideskis ; il
19. levis su e baptesis. E repastinte il riforteskis.
Dum kelka dii il restis kun la dicipuli en Damaskus.
20. E quik il predikis en la sinagogi ke Iesu esas la Filio
21. di Deo. Omna audanti astonegesis e dicis : Kad ne
ica persekutadis en Ierusalem la kultanti di ta nomo ;
kad il ne venis ad-hike por duktar li katenizita a la
22. chefsacerdoti ? Ma Saulus multe pluforteskis, e konfu-
zigis la Judi qui habitis Damaskus, pruvante ke ica
23. esas la Mesio. Pos plura dii la Judi komplotis mor-
24. tigar lu, ma Saulus saveskis lia projeto. Jorne e
*25. nokte li gardis la pordi por ocidar lu. Ma ulanokte
la dicipuli igis lu decensar la muro en korbo.
*26. Arivinte en Ierusalem, il probis kunesar la diciputi :
ed omni pavoris lu, ne kredante ke il esas diciputo.
27. Ma Barnabas kunprenis lu e duktis lu a l'Apostoli, e
naracis ad ici quale Saulus voyajante vidabis la

17. Mark. XVI. *18*. Sur la maladi li pozos la manui, ed ici standos bone.

25. II Kor. *32-33*. En Damaskus la 'etnarko dil rejo Aretas surveyigis la urbo por arestar me ; on igis me decensar la muro en korbo tra la fenestro, e tale me eskapis lua manui.

26. Segun Gal. I *17-21* S. Paulus unesme iris ad Arabia e rivenis en Damaskus. Pos tri yari il iris ad Ierusalem, ube il trovis Petrus e Iakobus, la frato dil Sinioro.

Sinioro, ke Ilca parolabis a lu, e ke en Damaskus lu
28. agabis fidoze por la nomo di Iesu. Il kunvivis kun li
en Ierusalem, ed agis fidoze por la nomo dil Sinioro.
29. Il predikis anke a la Helenisti e diskutis kun li, ma
30. ici probis ocidar lu. Kande la frati saveskis to, li
akompanis lu ad Cesarea, e forsendis lu a Tarsus.

Lida ed Iope.

(Ch. IX. *31-43*.)

*31. En la tota Iudea, Galilea e Samaria l'Eklezio pacis ed
edifikesis timante la Sinioro e prosperis per la konso-
32. laco dal Spirito Santa. Eventis ke Petrus, vizitante
33. omni, arivis che la santi qui habitas Lida. Ibe il tro-
vis ula Eneas paralizika, qua dum ok yari jacis sur
34. lito. Petrus dicis a lu : Eneas, Iesu Kristo risanigas
tu ; stacez ed aranjez tua lito. E quik ilca staceskis.
35. Ed omna habitanti di Lida e Saron vidis lu, e li
konvertesis a la Sinioro.

36. En Iope esis dicipulino, nomata Tabita, traduke
Dorkas ; el esis meritoza pro sua karitato ed almoni.
37. Tatempe el maladeskis e mortis. On lavis el e pozis
38. el en la supra salono. Pro ke Lida esas proxim Iope,
la diciputi saveskis ke Petrus esas ibe, e li deputis a
39. lu viri pregonta : Ne tardesez venar che ni. Petrus
levis su ed iris kun ili. Kande il arivabis, on duktis
lu ad la supra salono, ed omna vidvini cirkondis lu,
plorante e vidigante da lu la tuniki e la vesti quin
*40. Dorkas facabis por li. Petrus ekirigis omni, e genu-
pozinte pregis : pose il dicis a la kadavro : Tabita,
levez tu. El apertis l'okuli, e sideskis vidante Petrus.
41. Prenante elua manuo, il levigis el ; e vokinte la santi
42. il montris elu vivanta. To divenis notora en la tota
43. Iope, e multi kredis a la Sinioro. Ed il sejornis en
Iope dum plura dii che ula ledro-preparisto Simon.

31. La konverteso di Saulus, chefa persekutinto, efektigis paco.

40. Petrus imitas la agi di Iesu lor la rezurekto di la filiino dil sinagogestro Iairus. Mark. V. *40-41*.

VI. **Admiseso di la pagani.**

(Ch. X-XII.)

Kornelius. (Ch. X.)

X. *1. **E**n Cesarea habitis ula Kornelius, centuriono dil
2. kohorto de Italia, **h**omo religioza e timanta a Deo
kun sua tota familio, ilqua donadis multa almoni a
*3. la populo, e sempre pregadis Deo. **P**er viziono klara
il vidis cirkum la nonesma horo dil jorno anjelo di
4. Deo proximeskanta a su e dicanta : Kornelius. **R**egar-
dante lu e pavorante, il dicis : Quon vu volas, Si-
nioro ? Lu respondis : Tua pregi ed almoni memora-
*5. teskis da Deo. **N**un deputez viri ad Iope, e venigez
6. Simon, surnomizata Petrus ; **i**l lojas che ula ledro-
preparisto Simon di qua la domo esas proxim la
7. maro. **K**ande l'anjelo qua parolabis a lu, desaparis,
il vokis du servisti e soldato timanta a Deo de sua
8. garderi ; **e** naracinte a li omno, il deputis li ad Iope.
9. **L**or la jorno sequanta, kande li voyagis e proximes-
kis la urbo, Petrus acensis ad la supra etajo por
10. pregar ye la horo sisesma. **H**ungrante il deziris
repastar. Dum ke on preparis la repasto, il extazes-
11. kis, **e**d il vidis la cielo apertita, ed ula rezervuyo,
quale granda tuko, decensigata a la tero per la quar
12. anguli, **u**be trovesis omna quadrupedi e repteri dil
13. tero, ed uceli dil cielo. **E**d ula voco dicis a lu : Levez
*14. tu, Petrus, buchez e manjez. **M**a Petrus dicis : Nule,
Sinioro, nam me nultempe manjis irgo profana e
15. despura. **E**d itere la voco audigis da lu : To quon Deo
16. deklaris kom pura, tu ne nomez profana. **I**co eventis
trifoye, e subite la rezervuyo retrotiresis a la cielo.
17. **D**um ke Petrus hezitis pri la signifiko di la viziono,

1. Soldati o koloniani de Italia.
3. La horo sisesma dil jorno esas dimezo ; la horo nonesma tri kloki posdimeze.
5. Iope distas de Cesarea per 45 kilometri. Vulg. adjuntas : ica dicos a tu quon tu devas facar.
14. Profana esas lo ne-purigita segun la tradicioni rabinala (Mark. VII, *3*), despura lo interdiktita da la lego. (Lev. Ch. XI). La viziono signifikas l'aboliseso di la precepti legala e tradicionala.

yen, la deputiti da Kornelius, informite pri la domo
18. di Simon, arivis avan la pordo ; **e** klaminte li questio-
19. nis kad Simon, surnomizata Petrus, lojas ibe. **P**etrus
reflektante pri la viziono, la Spirito dicis a lu : Yen,
*20. tri viri queras tu. **L**evez tu, decensez e departez kun
21. ili senhezite, nam me sendis li. **P**etrus decensis vers
la viri e dicis : Me esas ta quan vi queras ; qua esas
22. la motivo di via veno ? **I**li respondis : La centuriono
Kornelius, viro yusta e timanta a Deo, bone reputata
da la tota populo Juda, de anjelo santa recevis la
oraklo querigar tu a sua domo ed askoltar tua paroli.
23. **D**o Petrus enirigis e gastigis li.
Lor la jorno sequanta il levis su e departis kun ili,
24. akompanate da kelka frati Iopeana. **P**os un dio li
arivis a Cesarea ; Kornelius vartis li kunvokinte sua
25. parenti ed amiki intima. **K**ande Petrus eniris, Kor-
nelius venis renkontre ad ilu e prosternis an lua pedi.
26. **M**a Petrus levigis lu dicante : Levez tu, nam anke me
27. esas homo. **E** konversante kun lu, il eniris e trovis
28. multi asemblita, **e**d il dicis a li : Vi savas ke viro
Juda abominas frequentar stranjero od enirar che ica ;
ma Deo avertis me qualifikar nulu kom profana e
29. despura. **P**ro to, querite, me venis sen hezitar. Nun
30. me questionas pro qua motivo vi queris me. **K**orne-
lius dicis : Quar dii ante la nuna horo me heme esis
fastanta e preganta cirkum la nonesma horo ; yen,
ula viro lumoze vestizita stacis avan me, e dicis :
31. **K**ornelius, tua prego exaucesis e tua almoni memo-
32. resis da Deo. **Q**uerigez do de Iope Simon, surnomi-
zata Petrus ; ica lojas che la ledro-preparisto Simon
33. proxim la maro. **Q**uik me querigis tu, e tu facis bone
per venir. E nun ni omna stacas koram Deo por
audar irgo quon la Sinioro preceptis a tu.
*34. **L**ore Petrus paroleskis : Vere me agnoskas ke Deo

20. La viziono aplikesas da la Spirito Santa a la distingo di homi pura e profana, olqua esis tradiciono da la legisti. (vs. *28* e *35*).
34. Deut. X, *17-18*. Nam Yahveh, via Deo, esas la Deo dil dei, la Sinioro dil siniori, la Deo granda, potenta e timenda ; Lu ne deferencas personi e donacaji, Lu judicias por la vidvino e l'orfano, Lu amas la stranjero e donas ad il nutrivi e vesti.

35. ne deferencas la personi ; **ma** en omna naciono ta
36. qua timas Lu ed agas yuste, plezas a Lu. **Lu** sendis la
parolo a la filii di Izrael kom evangelio di paco per
37. Iesu Kristo, qua esas la Sinioro di omni. **V**i savas
quo eventis en la tota Iudea pri Iesu de Nazaret,
komencanta en Galilea pos la bapteso quan Ioanes
38. predikis ; **q**uale Deo uncionis ilu per la Spirito Santa
e per forteso. Il pasis bonfacante e risanigante omna
39. opresiti dal diablo, nam Deo esis kun ilu. **E** ni esas
testi pri omno quon il facis en la lando dil Judi ed
en Ierusalem ; ma li ocidis lu, pendante lu an la
40. ligno. **I**can Deo rezurektigis lor la triesma dio, ed apa-
41. rigis ilu, **n**e a la tota populo, ma a la testi preelektita
da Deo, a ni qui manjis e drinkis kun ilu, pos ke il
rezurektabis de la mortinti.
42. **L**u imperis a ni predikar al populo ed atestar ke lu
ipse establisesis da Deo kom judiciero dil vivanti e
dil mortinti.
43. **P**ri ilu omna profeti atestas ke la kredanti ad ilu
obtenos pardono di la peki per ilua nomo.
44. **D**um ke Petrus diskursis, la Spirito Santa decensis
*45. sur omni qui audis la parolo. **E** la kredinti cirkonci-
zita qui venabis kun Petrus, astonesis, pro ke la
46. donaco dil Spirito Santa esis grantata a pagani. **N**am
47. li audis iti glosolalianta e laudanta Deo. **L**ore Petrus
respondis : Kad ulu povas refuzar la aquo por baptar
48. iti qui recevis la Spirito Santa quale ni ? **E**d il bapti-
gis li ye la nomo di Iesu Kristo. Pose ili pregis lu
sejornar che ili dum kelka dii.

Petrus defensas la principo.

(XI, *1-19.*)

1. **L**'Apostoli e la frati en Iudea saveskis ke anke la
2. pagani recevis la parolo di Deo. **K**ande Petrus ariva-
bis en Ierusalem, la kredinti cirkoncizita blamis lu,
*3. **d**icante : Tu iris che necirkonciziti e repastis kun ili.

45. La duesma interveno da Deo vinkis la prejudiki di la testi Juda, quale l'unesma vinkabis la prejudiki di Petrus.

XI. 3. La blamo vizas direte la frequento di pagani, nedirete l'admiso a la bapteso di ne-iniciiti a la lego di Moses.

4-5. **P**etrus ordine komencis explikar : **M**e pregis en la
urbo Iope, ed extazante me vidis kom viziono ula
rezervuyo quale granda tuko decensigata de la cielo
6. per la quar anguli, ed ol venis til me. **R**egardante en
ol, me exploris e me vidis quadrupedi terala e bestii
7. e repteri ed uceli del cielo. **E** me audis voco dicanta
8. a me : Levez tu, Petrus, buchez e manjez. **M**a me
dicis : Nule, Sinioro, nam irgo profana e despura
9. nultempe eniris mea boko. **E** duesmafoye la voco de
la cielo respondis : To quon Deo deklaris kom pura,
10. tu ne nomez profana. **I**to eventis trifoye, ed omno
11. retrotiresis ad la cielo. **E** samtempe tri viri, deputita
a me de Cesarea, stacis avan la domo en qua me esis.
12. **L**a Spirito imperis a me departar kun ili sen hezitar.
Anke ica sis frati akompanis me, e ni eniris la domo
13. di Kornelius. **I**lca naracis a ni ke il vidabis en sua
domo la anjelo stacanta koram lu e dicanta : Querigez
14. de Iope Simon, surnomizita Petrus, **i**ta dicos a tu
15. paroli per qui tu e tua tota familio salvesos. **M**a
kande me paroleskis, la Spirito Santa decensis super
*16. ili quale super ni lor la komenco. **E** me memoris la
parolo di la Sinioro, qua dicis : Ioanes ya baptis per
17. aquo, ma vi baptesos per la Spirito Santa. **O**r, se Deo
grantis a li la sama donaco kam a ni qui kredis la
Sinioro Iesu Kristo, qua esus mea povo impedar Deo ?
18. **A**udinte ico, ili paceskis e gloriizis Deo, dicante : Do
anke a la pagani Deo grantis la repento vivigonta.

Antiokia.

(Ch. XI, *19-30.*)

19. **L**a dispersiti da la persekuto eventinta pro Stefanus
disiris til Fenicia e Chipro ed Antiokia, predikante la
*20. parolo a nulu, ecepte a la Judi. **T**amen esis inter li
kelka Chiprani e Cirenani qui, arivinte en Antiokia,
predikis l'evangelio dil Sinioro Iesu anke a la Greki.
21. **E** la manuo dil Sinioro esis kun li, e tre multi kredis
e konvertesis a la Sinioro.
22. **R**umoro pri to audesis da la Eklezio en Ierusalem,

16. Citesas *Agi*, Ch. I, 5.

20. Greki o pagani.

23. e li deputis Barnabas ad Antiokia. **Ica**, arivinte e
vidinte la graco di Deo, joyis, ed exhortis omni
24. adherar la Sinioro konstantakordie, nam il esis viro
bona e plena de la Spirito Santa e de kredo. E granda
turbo adhereskis la Sinioro.
*25. **Pose** Barnabas departis a Tarsus por querar Saulus,
*26. e trovinte ica, il duktis lu ad Antiokia. **E** dum un
tota yaro li laboris ibe en l'Eklezio, e li instruktis
granda turbo ; ed unesme en Antiokia la diciputi
nomesis Kristani.
*27. **Tatempe** profeti decensis de Ierusalem ad Antiokia ;
*28. **un** de li, nomata Agabus, levis su e predicis per la
Spirito ke esos granda famino sur la tota tero ; olqua
29. eventis lor Klaudius. **La** diciputi rezolvis, singlu
segun sua havaji, sendar sokurso a la frati habitanta
30. en Iudea, **e** li facis lo sendante ol a la seniori (di
Ierusalem) per la manui di Barnabas e Saulus.

VII. **Persekuto da Herodes Agripa.**

(Ch. XII.)

XII. *1. **Lor** la sama tempo la rejo Herodes komencis afliktar
*2. kelki ek la Eklezio. **Il** senkapigis Iakobus, la frato di
*3. Ioanes. **Vidante** ke to plezis a la Judi, il anke aresti-
4. gis Petrus ; esis lore la dii dil azimi. **Arestinte** Petrus,

25. Segun Ch. IX, *26*. Barnabas ja favorabis Saulus en Ierusalem.
26. La nomo Kristani venas de la Greki. La Judi nomis li Naza-
retani (Ch. XXIV, 5) o Galileani ; li ipse internomis frati,
santi, diciputi.
27. Segun I Kor. *14*, la profeti esis predikeri inspirita prefere
kam prediceri.
28. « *Codex Bezae* » kontenas : Eventis granda joyo, e, *ni* asem-
blite, parolis un de li, nomata Agabus, predicante e. c. —
Segun ica versiono, S. Lukas tatempe sejornabus inter la
Kristani di Antiokia.
XII. 1. Herodes Agripa I, nepotulo di Herodes la Granda qua
regnabis lor la nasko di Iesu Kristo. Il mortis en 44. (vs. *23*).
2. Iakobus la seniora, filio di Zebedeus.
3. La dii dil azimi esas la pasko-festo, segun Ex. XII, *15* : Dum
sep dii vi manjos pano senfermenta ; de la unesma dio ne
plus esos fermento en la domi ; nam irgu qua manjos pano
fermentizita, detranchesos de Izrael.

il enkarcerigis ica, e gardigis lu da quar quari de
soldati ; nam il intencis aparigar lu koram la populo
5. pos la pasko-festo. **Petrus** do gardesis en la karcero ;
ma l'Eklezio pregis por lu sencese.
6. **Lor** la nokto ante ke Herodes aparigus lu, Petrus
dormis inter du soldati, ligite per du kateni, ed avan
7. la pordo sentineli gardis la karcero. **Yen**, anjelo dil
Sinioro aparis, e lumo brilis en la chambro ; lu
strokis la flanko di Petrus, vekigis il, e dicis : Levez
8. tu quik. E la kateni falis de lua manui. **L'**anjelo
dicis ad il : Metez tua zono e sandali. Ed il facis lo.
9. L'anjelo dicis : Metez tua mantelo e sequez me. **Ed**
ekirante il sequis lu ; ma il ne savis kad esas reala to
quon l'anjelo facis, nam il opinionis vidar viziono.
10. **Pasinte** l'unesma e duesma faciono li arivis a la
pordo fera qua duktas a la urbo ; olca apertesis
automate por li. Ed ekirinte li marchis tra un strado,
11. e subite l'anjelo desaparis de ilu. **E** Petrus koncies-
kante dicis : Nun me intelektas ke la Sinioro sendis
sua anjelo, e liberigis me de la manuo di Herodes e
de la tota expektado da la populo Juda.
*12. **Reflektinte** il iris che Maria, la matro di Ioanes sur-
nomizata Markus, ube multi esis asemblita e preganta.
13. **Kande** il frapis an la pordo, ula servistino, nomata
14. Rode, proximeskis por askoltar. **Rikonocante** la voco
di Petrus, pro joyo el ne apertis la pordo, ma kuris
ad interne por anuncar ke Petrus stacas avan la pordo.
15. **Ma** ili dicis ad el : Tu esas dementa. El mantenis sua
16. aserto. Ma ili dicis : Esas lua anjelo. **Tamen** Petrus
duris frapar, ed apertinte li vidis lu ed astonesis.
*17. **Manugestante** il silencigis li, e naracis quale la
Sinioro forduktis lu de la karcero, e dicis : Informez
pri lo Iakobus e la frati. Ed ekirinte il departis ad
altra loko.
18. **Lor** jornesko la soldati multe trublesis (inquestante)
19. quo eventis pri Petrus. **Herodes**, queriginte e ne
trovinte lu, questionis ed ocidigis la gardisti. Depar-

12. Markus, l'autoro dil duesma evangelio.
17. Iakobus la juniora, parento di Iesu, frato di Iudas Tadeus,
filio di Alfeus. — Ad altra loko, t. e. exter la teritorio di
Herodes.

20. tinte de Iudea a Cesarea, il sejornis ibe. Il esis ira-
cante kontre la habitanti di Tirus e Sidon. Ma ici
konvencionis vizitar lu, ed aquirinte la helpo di
Blastus, chambelano dil rejo, li demandis paco, pro
21. ke sua landi recevis nutrivi de le lua. Lor la dio
selektita Herodes, vestizite per vesto rejala, sidis sur
22. sua trono e diskursis a li. La populo aklamis : Voco
23. di deo, ne di homo. Ma saminstante anjelo dil Sinioro
afliktis lu, pro ke il desgloriizis Deo, e rodite da
vermi il mortis.
24-25. La parolo di Deo prosperis e difuzesis. Exekutinte
lia komiso, Barnabas e Saulus retroiris de Ierusalem,
kunduktante Ioanes, surnomizata Markus.

DUESMA PARTO. — AGI DI PAULUS. (Ch. XIII).

I. Unesma misiono.

(Ch. XIII *1* - XV *35*.)

Chipro (Ch. XIII, *1-13*).

XIII. *1. En la Eklezio di Antiokia esis profeti e doceri, Bar-
nabas, e Simon nomata la Nigro, Lucius de Cirene,
Manahen, alakto-frato di la tetrarko Herodes, e
*2. Saulus. Li oficiante e fastante, la Spirito Santa dicis :
Rezervez Barnabas e Saulus a la laboro por qua me
*3. komisis li. Lore, fastinte, preginte e pozinte sur ili la
manui, li departigis ili.
4. Sendite da la Spirito Santa, ici departis ad Seleucia,
*5. e de ibe li navigis ad Chipro. Arivinte en Salamina,
li predikis la parolo di Deo en la sinagogi dil Judi ; e

1. Segun I Kor. XII *28*, la profeti, qui exhortas ed edifikas, esas superiora a la doceri, qui instruktas. La du ofici provenas de graco extraordinara.
2. Luk. V, *35*. Dii venos kande la nova spozulo esos forprenita de li ; lor ita dii li fastos.
3. Rituo ordinacala, segun I Tim. IV, *14* : Ne neglijez la graco qua esas en tu, qua esas donata a tu per la profeteso kun la surpozo dil manui da la sacerdotaro. Pluse I Tim. V, *22* ; II Tim. I, *6*.
5. Ioanes Markus, kuzulo di Barnabas.

*6. li havis Ioanes kom servisto. Trairinte la tota insulo
til Pafus, li trovis ula Judo, nomita Bariesu, magiisto
7. e pseudoprofeto, qua esis kun la prokonsulo Sergius
Paulus, viro saja. Ica venigis Barnabas e Paulus e
8. deziris audar la parolo di Deo. Ma la magiisto Elimas,
(ta esas la signifiko di lua nomo), rezistis li probante
*9. deturnar la prokonsulo de la kredo. Lore Saulus qua
anke nomesas Paulus, plena de la Spirito Santa, fixe
10. regardante lu, dicis : Ho tu, plena de dolo e de omna-
speca fraudo, filio dil diablo, enemiko di omna yus-
teso, tu ne cesas alterar la voyi rekta dil Sinioro.
11. Yen la manuo dil Sinioro esas sur tu ; tu esos blinda,
e ne vidos la suno dum kelka tempo. Saminstante
obskureso e tenebro falis sur lu, e tastante il serchis
12. guidonti. Kande la prokonsulo vidis lo eventinta, il
kredis astonate pri la doktrino dil Sinioro.

Antiokia (Ch. XIII, *13-52*).

*13. Paulus e ti qui esis kun ilu, pasajis de Pafus e venis
a Perge, (chefurbo) di Pamfilia. Ma Ioanes abandonis
*14. li e retroiris a Ierusalem. Ili, preterpasante Perge,
venis ad Antiokia di Pisidia ; ed enirinte la sinagogo
*15. sabate li sideskis. Pos la lekto di la lego e dil profeti
la sinagogestro dicigis a li : Viri frata, se vi deziras
exhortar la populo, parolez.
*16. Paulus levis su, e postulante silenco per la manuo,
dicis : Viri Izraelida, e vi qui timas Deo, askoltez.
17. La Deo dil populo di Izrael elektis nia patri, e hono-
rizis la populo sejornanta en Egiptia, ed ekirigis ol
18. de ibe per brakio potenta : e dum quaradek yari Lu
19. nutris li en la dezerto. Destruktinte sep nacioni en
20. Kanaan, lotrie Lu disdonis a li ilia lando. Pose, dum

6. Bariesu signifikas filio di Iesu o Iosue. Elimas signifikas sajo, t. e. magiisto.
9. Havar nomo ultre la nomo Hebrea esis sat kustumala inter la Judi.
13. Segun Ch. XV, *38*. Paulus desestimis l'abandono da Markus. Ol eventis probable pro timo di voyajo danjeroza.
14. Li departabis de Antiokia, chefurbo di Siria.
15. Kom legisto ek la skolo di Gamaliel Paulus facile invitesis docar en la sinagogi.
16. La timanti a Deo esas la prozeliti pagana.

quaracent e kinadek yari cirkume, Lu donis a li
21. judiciisti til la profeto Samuel. **L**ore li postulis rejo,
e Deo donis a li, dum quaradek yari, Saul, la filio di
*22. Cis, viro ek la tribuo di Benjamin. **I**ca revokite, Lu
grantis a li David kom rejo, pri qua Lu atestis : Me
trovis David, filio di Iese, viro segun mea kordio, qua
23. facos omna mea voli. **E**k la decendantaro di ica Deo
24. grantis ad Izrael la salvero Iesu, lor ke Ioanes proxim
lua veno predikis la repento-bapto a la tota populo
*25. di Izrael. **F**inante sua misiono il dicis : Me ne esas to
quon vi opinionas ; yen, pos me ita venos di qua me
ne esas digna desligar la sandali.

26. **V**iri frata, filii ek la raso di Abraham, ed omna asis-
tanti timanta a Deo, a vi ica parolo salviva esas sen-
27. dita. **N**am la habitanti di Ierusalem e lia chefi, mis-
konocante Iesu e la orakli dil profeti qui lektesas
28. singlasabate, realigis oli judiciante. **E** quankam li ne
trovis en il kauzo di morto, li demandis de Pilatus
29. ocidar ilu. **P**arfacinte omno quo esas skribita pri ilu,
30. li depozis lu de la ligno ed entombigis lu. **M**a Deo
rezurektigis lu de la mortinti, ed il aparis dum multa
31. dii **a** ti qui acensabis kun ilu de Galilea ad Ierusalem ;
32. ici nun esas testi pri lu koram la populo. **E** ni anuncas
a vi ke Deo realigis por ni, la filii, to quon Lu promi-
33. sis a nia patri, rezurektigante Iesu, quale esas skribita
en la psalmo duesma : Tu esas mea filio, me genitis
*34. tu cadie. **K**e Lu rezurektigis il de la mortinti por ne
retroirar a la korupteso, Lu asertis tale : Me donos a
*35. vi la (graco) santa di David kom perpetua. **E** pro to
Lu dicas anke altraloke : Vu ne toleros ke Vua Santo
36. vidos la korupteso. **O**r, David, servinte la volo di Deo

22. Citesas Ps. LXXXIX (Vulg. LXXXVIII) *21*, e I Sam. (Vulg. I Rej.) XIII, *14*.

25. Luk. III, *15-16*. Kande la populo opinionis, ed omni pensis kordie pri Ioanes, ke il forsan esas la Mesio, Ioanes respondis dicante ad omni : Me ya baptas vi per aquo ; ma ulu venos plu potenta kam me, di qua me ne esas digna desligar la sandal-rimeno ; ica baptos vi per la Spirito Santa e per fairo.

34. Citesas Is. LV, *3*.

35. Citesas Ps. XVI (Vulg. XV), *10*.

lor sua generaciono, mortis ; il sepultesis apud sua
37. patri e vidis la korupteso. **M**a ta quan Deo rezurektigis
38. de la mortinti, ne vidis la korupteso. **S**aveskez do,
viri frata, ke per Iesu anuncesas a vi la pardono di la
*39. peki ; **e**d irgu kredante justifikesos de omno de quo
*40. vi ne povis justifikesar da la lego di Moses. **S**orgez
do, ke ne eventos a vi to quo esas dicita da la profeti :

41. **V**idez, desprizemi, astonesez e desaparez ;
nam me facas ago en via dii,
ago quan vi ne kredus naracata.

42. **K**ande li ekiris, on pregis li parolar pri lo sama lor
43. la sequanta sabato. **L**'asemblo finite, multa Judi e
stranjeri prozelita sequis Paulus e Barnabas, qui
44. exhortis li perseverar en la graco di Deo. **L**or la
sequanta sabato preske la tota urbo asemblesis por
45. audar la parolo di Deo. **V**idante la turbo, la Judi
jaluzeskis, e blasfemante kontredicis la paroli di
46. Paulus. **L**ore Paulus e Barnabas dicis fidoze : A vi
oportis predikar unesme la paroli di Deo ; ma pro
ke vi repulsas ol, e judikas vi kom nedigna de la
*47. vivo eterna, yen, ni turnas ni ad la nacioni. **N**am
tale la Sinioro imperis a ni :

Me pozis tu kom lumo di la nacioni,
por esar salvo til l'extremajo di la tero.

48. **L**a pagani, audante to, joyis, e gloriizis la parolo dil
Sinioro, ed omni qui esis destinata a la vivo eterna,
49. kredis. **L**a parolo di Deo propagesis en la tota regiono.
50. **M**a la Judi instigis la prozelitini superiora e la chefi
dil urbo ; li persekutigis Paulus e Barnabas, ed

39. Gradope l'opozo inter l'antiqua e la nova lego emfazesas, quan Paulus parexplikas en sua epistoli ad la Romani e la Galatiani. — Luk. V, *36-39*. Iesu dicis a la Farizei e legisti ica parabolo : Nulu rapecas vesto olda per peco de vesto nova ; altre lo nova laceresas, e la peco de la nova ne konvenas a lo olda. Anke nulu varsas vino nova en olda felto-saki ; altre la nova vino ruptos la saki, ol disvarsesos e la saki perisos. Ma oportas varsar la vino nova en nova felto-saki, e la du konservesas. E nulu, drinkinte vino olda, quik deziras nova ; nam lu dicas : La olda esas plu bona.

40. Citesas Hab. I, *5*.

47. Citesas Is. XLIX, *6*.

*51. ekpulsis li de sua teritorio. Ma ici, sukusinte la
52. polvo de la pedi kontre ili, venis ad Ikonium. E la
dicipuli pleneskis de joyo e de la Spirito Santa.

Ikonium. (Ch. XIV, *1-8.*)

1. En Ikonium la du eniris la sinagogo dil Judi, e li
diskursis tale ke granda turbo de Judi e Greki kredis.
2. Ma la Judi nekredinta sediciigis ed iracigis la mento
3. dil pagani kontre la frati. Tamen li restis ibe longa-
tempe, fidante a la Sinioro qua atestis la parolo di
sua graco per signi e mirakli grantita per lia manui.
4. La populo dil urbo dividesis ; iti favoris la Judi, ici
*5. l'Apostoli. Ma kande la pagani, e la Judi kun sua
*6. chefi, sediciis por insultar e stonagar li, ili, saves-
kinte lo, refujis en la urbi di Likaonia Listra e Derbe,
ed en olia cirkumaji, ed ibe li predikis l'evangelio.

Listra e Derbe. (Ch. XIV, *8-21.*)

7. En Listra sidis ula viro impotenta pri la pedi, klau-
8. dikera de la nasko, nultempe marchinta. Ica askoltis
Paulus predikanta, qua fixe regardante lu e vidante
9. ke il havas la fido sanigiva, laute dicis : Levez tu e
stacez rekte sur tua pedi. Ed il salteskis e marchis.
10. La turbo vidante to quon Paulus facabis, klamis en
la linguo Likaoniana : La dei, simileskinte homi,
*11. decensis a ni. E li nomis Barnabas Iupiter e Paulus
12. Merkurius, nam ica kustumis diskursar. La sacer-
doto di Iupiter avanurba adduktis tauri rubandizita
*13. e volis sakrifikar kun la populo. Saveskinte to,
l'Apostoli Barnabas e Paulus laceris sua vesti e kuris
ad la turbo klamante.

51. Luk. X, *10-13.* (Iesu dicis a la 72 dicipuli :) Kande vi enirabis irga urbo, ed on ne aceptabis vi, irez en olua stradi e dicez : Mem la polvon qua adheris a ni de via urbo, ni sukusas kontre vi ; tamen saveskez ke la regno di Deo proximesas. Me dicas a vi ke lor ita dio Sodoma plu multe indulgesos kam tala urbo.
5. Paulus ipse skribas pri ita persekuti. II Tim. III, *11.*
6. (Iesu dicabis ad la Apostoli :) Kande on persekutos vi en ita urbo, fugez ad ula altra. (Mat. X, *23.*)
11. La populo memoris la mito pri la vizito da Iupiter e Merkurius a Filemon e Baucis.
13. Semblas ke l'Apostoli predikis en la Greka e ne komprenis la Likaoniana.

14. Ho viri, pro quo vi facas to ? Anke ni esas homi
samnatura kam vi, e ni predikas a vi ke de ita vanaji
vi devas konvertar vi ad la Deo vivanta qua facis la
*15. cielo, la tero, la maro ed omno en oli. Dum la gene-
racioni pasinta Lu lasis la populi irar sur lia propra
16. voyi ; ma Lu ne omisis atestar pri su bonfacante,
grantante de la cielo pluvi e tempi fertila, plenigante
17. via kordii de nutrivi e de joyo. Per ica paroli li
penoze pacigis la turbo ed impedis sakrifiko a su.
18. Judi arivis de Antiokia ed Ikonium, qui instigis la
plebeyaro, stonagis Paulus e tranis lu exter la urbo,
*19. opinionante ke lu mortis. La dicipuli cirkondis lu,
ed il levis su, eniris la urbo e, lor la morga jorno, il
departis a Derbe kun Barnabas.

Organizo di la nova eklezii. (Ch. XIV, *21-28.*)

20. Pos ke li predikabis l'evangelio ad ita urbo e dici-
puligabis multi, li retrovenis en Listra, Ikonium ed
21. Antiokia, konfirmante la mento dil dicipuli ed ex-
hortante li a perseverar pri la kredo ; nam oportas
*22. ke ni eniras la regno di Deo per multa tribulesi. En
irga Eklezio per manu-surpozo li donis ad ili seniori
e, fastinte e preginte, li rekomendis ili a la Sinioro, a
23. qua li kredabis. Travoyajinte Pisidia, li venis en
24. Pamfilia, e pos predikir la parolo en Perge li decensis
25. ad Atalia : e li pasajis ad Antiokia, ube on reko-
mendabis li a la graco di Deo por la laboro exekutita.
26. Arivinte li kunvokis l'Eklezio, e naracis quante multon
Deo facabis per li, e quale Lu apertabis la pordo dil
*27. kredo a la pagani. E longatempe li restis kun la
dicipuli.

15. Ps. CXLVII, *19-20* :

Lu revelis sua paroli ad Iakob,
sua legi ed imperi ad Izrael.
Lu ne agis tale pri l'altra nacioni ;
ici ne konocas lua imperi.

19. *Codex Bezae* mencionas ke la dicipuli flegis lu til la nokto, e lore il rikoncieskis.
22. Prenite de la Egiptiani ed Avan-Aziani. (Rose. *Les Actes des Apôtres*, p. 143.)
27. La misiono durabis tri o quar yari ; e dum tri plusa yari li restis en Antiokia.

II. La libereso dil Kristani.

(Ch. XV, *1-36.*)

1. **U**li, arivinte de Iudea, docis a la frati : Se vi ne esas
cirkoncizata segun la lego di Moses, vi ne povas sal-
2. vesar. **E**ventis rezisto e diskuto energioza da Paulus e
Barnabas kontre li, ed on decidis ke Paulus e Barna-
bas e kelki de li konsultez pri ita problemo l'Apostoli
3. e la seniori en Ierusalem. **F**orduktite da l'Eklezio, li
travoyajis Fenicia e Samaria, naracante la konverteso
dil pagani, e grantante granda joyo ad omna frati.
4. **A**rivinte en Ierusalem, li aceptesis da l'Eklezio,
l'Apostoli e la seniori, e li naracis quante multon Deo
5. facabis per li. **M**a kelka kredinti ek la sekto dil
Farizei levis su, dicante : Oportas cirkoncizar la
pagani, ed igar li obediar la lego di Moses.
*6. **L**'Apostoli e la seniori asemblesis por studiar ta pro-
*7. blemo. **K**ande la diskutado ardoreskis, Petrus levis
su e dicis a li : Viri frata, vi savas ke de longatempe
Deo selektis inter ni, por ke per mea boko la pagani
8. audez la parolo dil evangelio e kredez. **D**eo, qua
konocas la kordii, ateste grantis a li la Spirito Santa
9. quale a ni ; **e** Lu nule distingis inter ili e ni, puri-
10. gante lia kordii per la kredo. **N**u, pro quo vi tentas
Deo, ligonte la diciputi sub yugo quan nek nia patri
11. nek ni esis kapabla portar. **N**i ya kredas salvesor per
la graco dil Sinioro Iesu, quale anke ili.
*12. **L**a tota turbo silencis ed askoltis Barnabas e Paulus

6. Generale ica asembluro nomesas Koncilo di Ierusalem. Ma Benediktus XIV nomas ol « quaza koncilo » (De Syn. I) e fakte ol ne citesas inter la koncili ekumenika. S. Paulus (Gal. II, *1-10*) mencionas la prezenteso di Iakobus, Kefas (t. e. Petrus) e Ioanes, ne dil cetera Apostoli.
7. S. Petrus aludas la konverteso di Kornelius (Ch. X), e pruvas per to ke Paulus e Barnabas ne esis novigeri. Il tote dementias l'autoritato dil zeleri Judo-Kristana. Tamen ici duris efektigar perturbi, nam pose S. Paulus blamis S. Petrus pro ke ilca egardis li tro multe, ne repastante kun Kristani ex-pagana. (Gal. II, *11-15.*),
12. La decido da Petrus deferencesas da omni. Hike ed en l'unesma parto l'autoro klare vidigas lua chefa rolo en la primitiva Eklezio.

naracanta quanta signin e miraklin Deo facabis per li
13. inter la pagani. **K**ande li tacis, Iakobus respondis
14. dicante : Viri frata, askoltez me. **S**imon naracis
quale Deo komencis favorar la pagani selektonte ek
*15. li populo di sua nomo. **P**ri to la paroli dil Profeti
konkordas, quale esas skribita :

16. **P**os to me retrovenos
e me rierektos la tendo falinta di David
e me rikonstruktos lua ruinaji,
me rielevos ol,

17. **p**or ke la cetera homi serchez la Sinioro, ed omna
nacioni super qui mea nomo imploresis.
18. **T**ale la Sinioro dicas, qua facas lo konocata de la
yarcenti.
*19. **P**ro to me propozas ne desquietigar la pagani
20. konvertata a Deo ; **m**a skribar a li ke li abstenez la
kontaminado idolala, la despuraji, l'animali sufokita
21. e la sango. **N**am de antiqua generacioni en omna
urbi Moses predikesas en la sinagogi, ube lu lektesas
singlasabate.
22. **L**ore l'Apostoli, la seniori e la tota Eklezio decidis
elektar inter su e deputar kun Paulus e Barnabas ad
Antiokia Iudas, surnomizata Barsabas, e Silas, viri
23. autoritatoza inter la frati, **e** per lia mediaco sendar
la yena epistolo : L'Apostoli e la seniori frata salutas
24. la frati ex-pagana de Antiokia, Siria e Cilicia. **S**aves-
kinte ke uli, veninte de inter ni, ma ne komisite da
ni, trublis vi per sua paroli e perturbis via menti ;
25. **n**i, asemblite, judikis kom oportuna elektar delegiti,
e deputar li a vi kun nia karega Barnabas e Paulus,
26. **i**lqui expozis sua vivo por la nomo di nia Sinioro
27. Iesu Kristo. **D**o ni delegis Iudas e Silas qui parole
*28. atestos koram vi lo sama. **N**am la Spirito Santa e ni
29. dekretis impozar a vi nulo ecepte ito necesa, **a**bstenar

15. Citesas Amos IX, *11-12.*
19. La propozi da Iakobus esis pacigiva por la eklezii qui kontenis multa Judi konvertita. Pro to la despuraji prefere explikesas kom mariaji interdiktita per Lev. XVIII. Sango ed animali sufokita interdiktesis per Lev. XVII.
28. L'Apostoli koncias l'asisto dal Spirito Santa. — Gal. II, *10*, e varia versioni mencionas anke precepto di karitato.

sakrifikaji idolala, sango, animali sufokita e despuraji. Evitante oli, vi agos bone. Adio.
30. **A**diinte, li decensis ad Antiokia ; ed asemblinte la
31. turbo li prizentis l'epistolo. **P**os lektir ol li joyis e
32. konsolacesis. **I**udas e Silas, esante profeti, konsolacis
33. e fermigis li per multa diskursi. **P**os ke li sejornabis ibe dum kelka tempo, la frati lasis li retroirar pace a
34. lia sendinti. **M**a Silas preferis restar, e nur Iudas
35. retroiris a Ierusalem. **P**aulus e Barnabas permanis en Antiokia, docante e predikante la parolo dil Sinioro kun plura altri.

III. Duesma Misiono.

(Ch. XV, *36* - XVIII, *22*.)

Silas, Timoteus e Lukas. (Ch. XV, *36* - XVI, *13*.)

XV. 36. **P**os kelka dii Paulus dicis a Barnabas : Ni rivizitez la frati en omna urbi ube ni predikis la parolo dil
*37. Sinioro ; ni videz lia stando. **B**arnabas volis kunduk-
38. tar Ioanes, surnomizata Markus ; **m**a Paulus insistis pri ne aceptor ica qua livabis li de Pamfilia e ne
39. akompanabis lia labori. **L**i despitis til interseparar,
40. e Barnabas kun Markus navigis ad Chipro. **P**aulus elektis Silas e departis, rekomendite da la frati a la
*41. graco dil Sinioro. **L**i travoyajis Siria e Cilicia fortigante l'eklezii.
XVI. 1. **P**ose il arivis en Derbe e Listra. Ibe esis ula dicipulo nomata Timoteus, filio di Judino kredinta e di
2. patrulo pagana. **L**a frati de Listra ed Ikonium bone
*3. reputis lu. **P**aulus deziris kun-departigar lu, e cirkoncizis lu pro la Judi habitanta en ica loki ; nam
4. omni savis ke lua patrulo esas pagano. **P**asante la urbi, li impozis a la frati obediar la dekreti dal

XV. 37. Segun Kol. IV, *10*, Markus, la kuzulo di Barnabas, itere servis Paulus lor lua enkarcereso.
41. Vulg. adjuntas : imperante a li obediar la precepti dal Apostoli e seniori.
XVI. 3. Timoteus cirkoncizesis por admisesar en la sinagogi. Kontree, segun Gal. II, *3-6*. S. Paulus refuzabis cirkoncizar Titus lor sua sejorno en Ierusalem, por ne cedar pri la principo.

5. Apostoli a seniori de Ierusalem. **L**'eklezii fermeskis per la kredo, e diope l'adepti plumulteskis.
*6. **L**i travoyajis Frigia e la regiono Galatia, ma la Spirito Santa impedis li predikar la parolo di Deo en
7. Azia. **K**ande li arivabis proxim Misia, li probis voyajar a Bitinia ; ma la Spirito di Iesu ne permisis lo.
8-9. **V**oyajinte tra Misia, li decensis a Troas ; **e** nokte viziono aparis a Paulus : ula Macedoniano stacis suplikante lu e dicante : Venez en Macedonia por
*10. sokursar ni. **P**os la viziono ni quik probis departar ad Macedonia, konvinkite ke Deo vokis ni por pre-
11. dikar a li l'evangelio. **N**avig̃inte de Troas, ni venis ad Samotrakia rektadirecione, ed a Neapolis lor la
12. dio sequanta. **D**e ibe ni departis a Filipi, olqua esas chefurbo di distrikto Macedoniana, e kolonio. Ni sejornis en ita urbo dum kelka dii.

Filipi. (Ch. XVI *13* - XVII.)

*13. **L**or sabato ni iris exter la pordo ad ula rivero ube semblis esar pregeyo, e sidante ni predikis a la
14. mulieri asemblita. **U**la muliero, nomata Lidia, purpurvendistino de Tiatira, timanta a Deo, askoltis ; la Sinioro apertis lua kordio por atencar lo dicita da
15. Paulus. **B**aptite kun sua familio el pregis ni : Se vi judikis me kom fidela ad la Sinioro, enirez e sejornez che me. Ed el koaktis ni.
16. **K**ande ni iris a la pregeyo, nin renkontris ula servistino qua havis spirito pitona, e divinante ganigis
17. multo da sua mastri. **E**l sequis Paulus e ni, e klamadis : Ita homi esas la servisti dil Deo Superega,
18. qui anuncas a vi la voyo dil salveso. **D**um multa dii el facis to. Paulus, tedite, turnis su e dicis a la spirito : Ye la nomo di Iesu Kristo me imperas a tu ekirar de elu. E lu ekiris saminstante.
19. **E**lua mastri, vidante ke lia espero di profito desaparis, sizis Paulus e Silas ed adduktis li a l'asembleyo

6. Galatia semblas esar la lando dil Kelti ekmigrinta, ne la provinco Romana.
10. Uzante la pronomo *ni*, l'autoro Lukas de ica verso prizentas su kom akompanero di S. Paulus.
13. La kolonio Judala esis tro mikra por havar sinagogo ; li asemblesis proxim rivero pro la ablucioni rituala.

*20. koram la judiciisti ; **e** prizentante li ad la judiciisti,
ili dicis : Ica homi perturbas nia urbo, esante Judi,
21. **e** predikas moro quan ni ne darfas aceptar o facar,
22. pro ke ni esas Romani. **L**a plebeyaro sediciis kontre
li, e la judiciisti imperis arachar de li lia vesti e
23. vergo-batar li. **P**os multa frapi ili enkarcerigis li ed
24. imperis a la gardisto gardar li sorgoze. **R**ecevinte
tala impero, ica klozis li en la karcero subtera, e
fixigis lia pedi per ligno.

25. **Y**e noktomezo Paulus e Silas pregis e laudis Deo, ed
26. omna enkarcerigiti audis li. **S**ubite granda tertremo
eventis, tale ke la fundamenti dil karcero shanceli-
gesis. E saminstante omna pordi apertesis, e la ligili
27. di omni esis ruptata. **L**a karcer-gardisto vekis, e
vidante la pordo dil karcero apertita, il ektiris la
glavo suocidonte ; nam il pensis ke la karcerani fugis.
28. **M**a Paulus laute klamis : Ne facez malajo a tu ipsa,
29. nam ni omna esas hike. **I**l querigis lumo ed eniris, e
pavorante il prosternis an la pedi di Paulus e Silas,
*30. **e**kduktis li e dicis : Siniori, quon me devas facar por
31. salvesar. **I**li dicis : Kredez a la Sinioro Iesu, e tu e tua
32. familio salvesos. **E** li predikis la parolo dil Sinioro a
33. lu e ad omni qui esis en lua domo. **E** kunduktante li
lor ica horo noktala, il lavis lia vunduri, e quik il
34. baptesis kun sua tota familio. **I**l gastigis e repastigis
li, e joyis kun sua tota familio pro adherir a Deo.

35. **L**or jornesko la judiciisti deputis liktori diconta :
36. **L**iberigez ita homi. **L**a karcer-gardisto komunikis ita
paroli a Paulus : La judiciisti imperis liberigar vi,
*37. ekirez do e departez pace. **M**a Paulus dicis a la lik-
tori : Pos vergo-batir ni senjudicie li enkarcerigis
ni, civitani Romana, e nun li liberigas ni sekrete. To
38. ne eventos ; **m**a li ipsa venez por liberigar ni. **L**a
liktori komunikis ta paroli a la judiciisti ; ici pavoris
39. saveskante ke iti esas Romani. **L**i venis e prizentis

20. L'Apostoli akuzesas kom Judi ; tamen la Judismo esis religio
tolerata.
30. La karcer-gardisto savis ke li punisesas pro lia religio.
37. La legi *Valeria* e *Porcia* interdiktis flogagar Romani. S.
Paulus postulas satisfaco publika por garantiar la Kristani.
Videz Fil. I, *30*.

exkuzi, ed akompanante ili li pregis ili ekirar de la
40. urbo. **E**kirinte de la karcero li eniris che Lidia,
asemblis ed exhortis la frati e departis.

Tesalonika. (Ch. XVII, *1-15*.)

1. **V**oyajante tra Amfipolis ed Apolonia, li arivis en
2. Tesalonika, ube esis sinagogo dil Judi. **S**egun sua
kustumo Paulus eniris che li, e dum tri sabati explikis
3. a li la Skriburi, **v**idigante e demonstrante ke la Mesio
devis sufrar e rezurektar de la mortinti, e (dicante
ke) ita Iesu quan me anuncas a vi, esas la Mesio.
4. **K**elki de li kredis ed adheris a Paulus e Silas ; pluse
grandanombra prozeliti Greka e multa mulieri nobela.
*5. **M**a la Judi jaluzeskis, e helpite da kelka plebeyi
maligna li efektigis hom-amasi e sedeciigis la urbo ;
ed irante che Iason li volis duktar Paulus e Silas
6. koram la populo. **N**e trovinte ili, li pulsis Iason e
kelka frati ad la urbestri, klamante : Ti qui sediciigis
*7. la mondo, venis anke ad-hike, **e** Iason gastigis li.
Ci omna violacas la dekreti da Cesar dicante ke
8. existas altra rejo, Iesu. **L**i perturbis la populo e la
9. urbestri, qui audis to ; **e**d ici liberigis Iason e la
10. ceteri po kauciono. **N**okte la frati quik departigis
Paulus e Silas a Berea.
11. **A**rivinte ili eniris la sinagogo dil Judi. Ici esis plu
nobla kam le Tesalonikana ; li aceptis la parolo
avidege, ed exploris singladie en la Skriburi kad lo
12. predikita esas vera. **E** multi de li kredis, e Greka
*13. mulieri nobela, e viri grandanombra. **K**ande la Judi
en Tesalonika saveskis ke anke en Berea Paulus
predikas la parolo di Deo, li venas ad ibe por pertu-
14. bar e sediciigar la turbo. **L**ore la frati quik departigis
Paulus vers la maro, ma Silas e Timoteus restis ibe.
15. **T**i qui akompanis Paulus, duktis lu ad Atena, e
departis komisite da lu por venigar maxim balde
posible Silas e Timoteus.

5. La vorto Iason forsan esas Grekigo di Iesu o Iosue. S. Paulus
(Rom. XVI, *21*) mencionas ula Iason kom sua parento.
7. Luk. XXII, *2*. La konsilisti komencis akuzar Iesu, dicante :
Ni savas ke ica revoltigas nia naciono, interdiktas pagar
tributi a Cesar, e dicas ke lu esas Kristo, la rejo.
13. La persekuto speciale vizas S. Paulus.

Atena. (XVII, *16* - XVIII.)

16. Dum ke Paulus expektis li en Atena, il despitis
17. vidante la urbo plena de idoli. Do il diskutis en la
sinagogi kun la Judi e prozeliti, e sur la placo omna-
*18. die kun la prezenti. Kelka filozofi Epikurana e Stoika
diskutis kun lu. L'uni dicis : Quon ta diskursemo
intencas ? L'altri dicis : Semblas ke il anuncas dei
*19. nova ; nam il predikis Iesu e la rezurekto. Li duktis
lu a l'Areopago dicante : Kad ni darfas savar qua
20. esas ta nova doktrino quan tu predikas ? Nam to
quon tu audigas da ni, esas novajo ; do ni deziras
*21. savar quon to signifikas. Nam omna Atenani e la
stranjeri ibe habitanta okupas su pri nulo altra kam
dicar od audar novajo.
22. Paulus, stacante meze dil Areopago, dicis : Viri
Atenana, me judikas vi kom preske tro religioza pri
23. omno. Nam promenante e vidante via statui, me
trovis mem altaro en qua esis skribita : A la deo
nekonocata. Or, me anuncas a vi to quon nekonocante
24. vi kultas. La deo qua kreis la mondo ed omno en olu,
esas la Sinioro dil cielo e dil tero, e pro to Lu ne
25. habitas en templi manufacita. Lu ne kultesas per
manui homala quale indijante, nam Lu ipsa grantas
26. ad omni vivo, respirado ed irgo plusa. Lu igis la tota
homaro decendar de unu e habitar sur la tota surfaco
27. dil tero, limitizante lia evi e habiteyi ; por ke li
serchez Deo e penadez por trovar Lu, quankam Lu
*28. ne esas for irgu ek ni. Nam en Lu ni vivas, movas
ed esas, quale ula poeti via dicis :

Ni ya esas de lua raso.

*29. Do, esante de la raso di Deo, ni devas ne admisar ke
Deo similesas oro ad arjento o petro skultita per la
30. arto e pensado homala. Nun Deo, indulgante la tempi
31. dil nesavo, omnaloke invitas la homi repentar, pro
ke Lu determinis dio lor qua Lu yuste judicios la

18. La Atenani semblas opinionir ke Paulus anke predikas la deino « Anastasis » (la rezurekto).
19. On duktis Paulus ne a judicio, ma ad asemblo di filozofi.
21. Anke Demosthenes blamabis la kuriozeso dil Atenani.
28. Citesas Aratus e Kleantes.
29. Chefa argumento refutiva. Deo ne povas esar inferiora a homi.

mondo per la viro nominita, quan Lu akreditis koram
omni rezurektigante ilu de la mortinti.
*32. Kande li audis lu diskursar pri la rezurekto, l'uni
mokis, ma l'altri dicis : Ni askoltos tu pri ito altra-
33-34. foye. Tale Paulus ekiris de inter li. Tamen kelki
adheris a lu e kredis, inter qui la Areopagano Dioni-
sius, e muliero nomata Damaris, ed ula altri.

Korinto. (Ch. XVIII, *1-18.*)

1. Pos to Paulus departis de Atena ed arivis en Korinto.
*2. Ibe il renkontris ula Judo de Pontus, nomata Aquila,
jus arivinta de Italia kun lua spozino Priscila, pro
ke Klaudius ekpulsabis omna Judi de Roma. Il fre-
*3. quentis li, e exercante la sama mestiero, la tendo-
4. fabrikado, il lojis e laboris che ili. Singlasabate il
diskursis en la sinagogo e predikis a Judi e pagani.
5. Kande Silas e Timoteus venabis de Macedonia, Paulus
plu multe predikis e demonstris a la Judi ke Iesu
*6. esas la Mesio. Pro ke ici kontredicis e blasfemis, il
sukusis sua vesti e dicis a li : Via sango venos sur
via kapo ; me esas inocenta ; de nun me iros ad la
7. pagani. E departinte de ibe il eniris che ula prozelito
nomata Titius Iustus di qua la domo esis kontigua a
8. la sinagogo. Tamen Krispus, la sinagogestro, kun
sua tota familio kredis a la Sinioro, e multa audinti
9. Korintana anke kredis e baptesis. Lor la nokto la
Sinioro vizione dicis a Paulus : Ne timez, ma parolez
10. e ne tacez. Nam me esas kun tu e nulu sucesos
nocar tu ; me havas populo grandanombra en ica urbo.

32. La filozofi Atenana rekuzis la rezurekto apriorie. Pro to Paulus judikis plusa prediko kom ne-oportuna.
2. Suetonius mencionas ta fakto : Klaudius ekpulsis de Roma la Judi, qui sediciis sencese pro instigo da « Chrestus ». La vorto « Chrestus » semblas esar korupturo dil nomo Kristo, ed indikar forsan konflikto pro la Kristanismo.
3. La rabini lernis mestiero por vivar nedependante.
6. Ez. III, *18-19.* Se me dicas a la maligno : Tu mortos, e tu ne anuncas lo exhortante il livas sua voyi despia por vivar ; ilca ya mortos en sua maligneso, ma me postulos ilua sango de tua manuo. Ma se tu anuncas lo ad la maligno, ed il ne deturnas su de lo mala e de sua voyo despia ; il mortos en sua maligneso, ma tu liberigis tua anmo.

*11. Il sejornis ibe dum un yaro e sis monati, docante a
li la parolo di Deo.
*12. Lor ke Galio esis prokonsulo di Akaya, la Judi una-
13. nime atakis Paulus e duktis lu ad la tribunalo, di-
14. cante : Ica docas a la homi kulto kontrelega. Kande
Paulus paroleskis, Galio dicis a la Judi : Se ula ne-
yustajo o krimino koncernesus, ho viri Juda, me yuste
15. askoltus vi. Ma se vi disputas pri parolo o nomo o
pri via lego, vi ipse helpez vi ; me ne volas judiciar
16-*17. tala kozi. Ed il forpulsis li de la tribunalo. Lore omni
sizis la sinagogestro Sostenes e batis ica avan la
tribunalo, e Galio ne okupis su pri to.

Riveno ad Antiokia. (Ch. XVIII, *18-23.*)

*18. Pos sejornir dum multa dii plusa, Paulus adiis la
frati e pasajis a Siria kun Priscila ed Aquila, qua
19. vovinte razabis sua kapo en Kenkrea. Il arivis en
Efezo e lasis ibe la kunvoyajinti. Enirinte la sinagogo
20. il diskutis kun la Judi. Kande ici pregis lu sejornar
plusatempe, il ne konkordis ; ma departis de Efezo,
21. adiante e dicante : Itere me vizitos vi, se Deo volas
22. lo. Il decensis a Cesarea, acensis (a Ierusalem), salu-
tis l'Eklezio e decensis ad Antiokia.

IV. Triesma Misiono.

(Ch. XVIII, *23* - XXI, *15.*)

23. Pos sejornir kelkatempe en Antiokia Paulus departis
ed ordine parvizitis la tota regiono Galatia e Frigia,
exhortante omna diciputi.

Apolo od Apolonius. (Ch. XVIII, *24* - XIX.)

24. Ula Judo, nomata Apolo, naske Alexandriano, viro
eloquenta ed erudita pri la Skriburi, venis ad Efezo.

11. On trovas detali pri l'eklezio di Korinto en la du epistoli da S. Paulus a la Korintani, ed en la letro da S. Klemens de Roma.
12. Galio esis frato di Seneka. De to venas la rakonto di interkorespondado da Seneka e S. Paulus.
17. Omni signifikas la Greki prezenta.
18. La vovo di « Nazir ». Videz Nombri VI.

*25. Il instruktesabis pri la voyo dil Sinioro, e fervoroze
il parolis e docis zeloze pri Iesu ; ma il konocis nur
26. la bapto da Ioanes. Il komencis diskursar fidoze en
la sinagogo. Kande Priscila ed Aquila audabis lu, li
kunprenis lu ed explikis a lu plu exakte la voyo dil
27. Sinioro. Kande il volis departar ad Akaya, la frati
kurajigis lu e skribis rekomendo-letro a la diciputi.
28. Arivinte, il multe profitigis la kredinti. Nam solide e
publike il refutis la Judi, demonstrante per la Skriburi
ke Iesu esas la Mesio.

Efesus. (Ch. XIX.)

1. Lor ke Apolo esis en Korintus, Paulus, vizitinte la
*2. regioni montoza, venis ad Efesus. Trovinte kelka
diciputi, il dicis a li : Kad vi recevis la Spirito Santa
kredinte ? Ma ili respondis : Ni ne mem audis kad
3. esas Spirito Santa. Il dicis : Quale do vi baptesis ? Li
*4. respondis : Per la bapto da Ioanes. Paulus dicis :
Ioanes baptis per bapto repentala, imperante a la
populo kredar la venonto pos lu, to esas Iesun.
5. Audinte to, li baptesis ye la nomo dii Sinioro Iesu.
*6. E kande Paulus pozabis sur li la manui, la Spirito
7. Santa decensis sur li, li glosolaliis e profetesis. Lia
nombro esis dekedu viri cirkume.
8. Dum tri monati il eniris la sinagogo, predikante
fidoze, diskutante ed exhortante pri la regno di Deo.
9. Ma kande kelki obstineme ne kredis e difamis la
voyo koram la turbo, il separis la diciputi, e predikis
10. omnadie en la skolo di ula Tiranus. Ito eventis dum

25. Apolo docis pri Iesu la predicaji mesiala e l'atesto da Ioanes. (Luk. III ; Ioan. I, *29*, e. c.). S. Paulus (I Kor. III agnoskas la suceso da Apolo.
2. Diciputi signifikas adepti di Iesu. (Ioan. III, *25.*) Li guidesis da l'atesto da Ioanes, e ne savis ke la Spirito Santa ja esas grantata. Ioan. VII, *39* : Nam la Spirito Santa ne ja esis (Vulg. : esis grantata), pro ke Iesu ne ja esabis gloriizata.
4. Mat. III, *11.* (Ioanes dicis :) Me ya baptas vi per aquo por repento ; ma ta qua venos pos me, esas plu potenta kam me ; me ne esas digna portar lua shui ; ilca baptos vi per la Spirito Santa e per fairo.
6. Paulus kustumis ne baptar ipse la konvertiti (I Kor. I, *14-16*), ma il donis a li la sakramento di konfirmo.

du yari, tale ke omna habitanti di Azia, Judi e pagani,
11. audis la parolo di Deo. **S**ignin ne ordinara Deo facis
12. per la manuo di Paulus ; **t**ale ke on pozis sur la
maladi sudor-tuki ed avantali de lua korpo, e la
morbi livis li, e la spiriti maligna foriris.
*13. **U**la vagera exorcisti Juda probis advokar la nomo
dil Sinioro Iesu super ti qui havis spiriti maligna,
dicante : Me adjuras tu per Iesu quan Paulus predi-
14. kas. **S**ep filii di Skevas, chefsacerdoto Juda, facis to.
15. **L**a spirito maligna respondis a li : Me konocas Iesu,
16. ed anke Paulus ; ma qui esas vi ? **E** la viro demoni-
zita asaltis, superesis e violentis li, tale ke nude e
17. vundite li fugis de ta domo. **T**o divenis notora ad
omna Judi e pagani qui habitis Efesus, ed omni
18. pavoris e gloriizis la nomo dil Sinioro Iesu. **M**ulta
19. kredinti konfesis e savigis sua agi. **M**ulti de li qui
magiabis, kunportis la libri e kombustis oli publike ;
explorinte on evaluis olia preco ye kinadekamil
20. drakmi. **T**ale la parolo di Deo potente kreskis e
vinkis.
21. **P**os omna to Paulus projetis per la Spirito irar ad
Ierusalem tra Macedonia ek Akaya, dicante : Kande
22. me esabos ibe, me devas vidar Roma. **I**l sendis a
Macedonia du de sua helpisti, Timoteus ed Erastus ;
ma il ipse restis kelkatempe en Azia.
*23-24. **L**ore eventis granda sedicio pro la voyo. **U**la arjento-
forjisto Demetrius fabrikis arjenta templeti di Diana,
25. e ganigis multo da sua laboristi. **K**unvokinte ici e ti
dil sama mestiero, il dicis : Viri, vi savas ke nia
26. gano dependas de ca fabrikado ; **e** vi vidas ke ita
Paulus per sua prediki deturnas granda turbo, ne
nur en Efesus, ma en la tota Azia, dicante : Ne esas
27. dei le manufacita. **L**a danjero ne esas nur ke nia
mestiero esos detrimentata, ma anke la templo dil
granda Diana desprizesos, anke nihiligesos elua
majesto, quan la tota Azia e la mondo veneracas.
28. **A**udante ico, li iracis e klamis : Granda esas Diana
*29. dil Efesani. **L**a tota urbo konfuzeskis, e li kuris

13. On konocas formulo exorcisala : ye la deo dil Hebrei, Iesu.
23. Pro la voyo dil Sinioro, t. e. pro la propageso dil Kristanismo.
29. La teatro esis l'asembleyo kustumala.

unanime ad la teatro, sizante la Macedoniani Gaius
30. ed Aristarkus, kunvoyajanti di Paulus. **K**ande Paulus
volis prizentar su a la populo, la diciputi impedis lo.
*31. **A**nke kelka *Aziarki amika avertis lu ne aparar en la
32. teatro. **U**ni klamis ico, altri ito ; nam l'asemblo esis
pelmela, e pluri ne mem savis pro quo li asemblesis.
*33. **L**a Judi avancigis Alexander e prizentis lu a la turbo.
Alexander, extensante la manuo, volis apologiar ko-
34. ram la populo. **K**ande on saveskis ke il esas Judo,
omni klamis unavoce dum du hori cirkume : Granda
esas Diana dil Efesani.
*35. **F**ine la sekretario kalmigis la turbo e dicis : Viri
Efezana, qua homo ne savas ke la urbo Efesus gardas
36. la templo dil granda Diana falinta de la cielo ? **P**ro ke
to ne esas kontestebla, vi devas pacar e ne facar ulo
37. senreflekte. **N**am vi adduktis ica homi qui nek sakri-
38. lejis nek blasfemis nia deino. **S**e Demetrius e lua
laboristi plendas pri ulo, existas judicii e prokon-
39. suli ; li inter-asignez. **S**e vi deziras ulo altra, asemblo
40. legitima povas dekretar ol. **E**sas ya danjero ke ni
responsos pro la sedicio cadia, nam ne existas
kauzo justifikiva di ca amasesko. E pos ica paroli il
konjedis l'asembliti.

Troas. (Ch. XX, *1-17.*)

1. **K**ande la tumulto cesabis, Paulus kunvokis la dici-
puli, exhortis ed adiis li, e departis a Macedonia.
2. **V**izitinte ta regiono, ed exhortinte la dicipuli per
*3. multa diskursi, il venis en Grekia. **P**os ke il sejorna-
bis ibe dum tri monati, la Judi insidiis lu pasajonta
*4. a Siria, ed il projetis retrovenar tra Macedonia. **I**l
akompanesis da Sopater de Berea, filio di Pirus, dal
Tesalonikani Aristarkus e Sekundus, da Gaius de
Derbe, da Timoteus e dal Aziani Tikikus e Trofimus.
*5. **I**ci preiris e vartis ni en Troas.

31. 'Aziarko esis la titulo dil prezidero di l'asembli populala.
33. Alexander volis apologiar la Judi.
35. La sekretario dil urbo o di la populo.
3. Insidio esis facila pro la nombroza pilgrimanti a Ierusalem.
4. Ici esis delegita da sua eklezii por almonar l'eklezio di Ieru-
salem. Videz Ch. XXIV, *17*, e I Kor. XVI, *1-4*.
5. L'autoro S. Lukas itere prizentas su.

*6. Ma ni navigis de Filipi pos la dii dil Azimi, e ni kunesis li pos kin dii en Troas, ube ni restis dum sep dii.
7. Lor l'unesma dio pos la sabato, kande ni esis asemblita por ruptar la pano, Paulus, departonte ye la
8. morgo, parolis a li e diskursadis til noktomezo. Multa lampi esis en la supera salono ube ni esis asemblita.
9. Ula adolecanto, nomata Eutikus, sidante an la fenestro, dormegis pro ke Paulus diskursis longatempe; pro dormo il falis de la triesma etajo, ed on levis lu
*10. mortinta. Paulus, decensinte, su kushis sur lu, embracis lu e dicis: Ne trublesez, lua vivo esas en lu.
11. Riacensinte il ruptis la pano e manjis, diskursis til
12. jornesko e departis. On enduktis l'adolecanto vivanta, e li multe konsolacesis.
13. Ni embarkis e navigis ad Ason por kunprenar Paulus
14. ibe; nam il decidabis to voyajonte pede. Kande il kuneskis ni en Ason, ni pasajis kun ilu a Mitilene.
15. Navigante de ibe, ni arivis kontre Chios ye la morgo; lor la sequanta dio ni direktis ni a Samos, ed un dio
16. pose ni arivis en Miletus. Paulus projetis pasar preter Efesus por ne tardeskar en Azia, nam il hastis arivar en Ierusalem lor pentekosto, se lo esus posibla.

Miletus. (Ch. XX, *17*-XXI.)

17. En Miletus Paulus venigis de Efesus la seniori dil
18. eklezio. Kande li asemblesis koram lu, il dicis a li: Vi savas quamaniere me kondutis pri vi omnatempe
19. de l'unesma dio ye qua me venis en Azia, servante la Sinioro humilege, plorante e molestate per l'insidii
20. dal Judi; ke me celis de vi nulo utila, ke me predikis
21. a vi ed instruktis vi publike ed en la domi, exhortante Judi e pagani konvertesar a Deo e kredar nia Sinioro Iesu.
22. Yen, interne koaktite, me nun iras a Ierusalem, ne
*23. savante quo eventos ibe pri me; tamen en omna urbi la Spirito Santa anuncas ke me expektez en
*24. Ierusalem enkarcereso e tribulesi. Ma me nule judikas mea vivo kom precoza, se nur me parfinos mea kariero e la komiso recevita del Sinioro Iesu, testesar pri l'evangelio dil graco di Deo.
25. Yen, me nun savas ke mea vizajo ne plus videsos da
*26. vi omna inter qui me pasis predikante la regno. Pro to me atestas koram vi cadie ke me esas inocenta pri
27. la sango di omni. Nam me ne omisis predikar a vi
*28. omna decidi da Deo. Sorgez vi ipsa e la tota dicipularo en qua la Spirito Santa nominis vi kom episkopi por pastoresar l'Eklezio di Deo quan ilca aquiris po
29. sua propra sango. Me savas ke pos mea departo lupi devorema eniros che vi, ne indulgonte la trupo.
30. Mem, de inter vi levos su perversa doceri por forduk-
31. tar la dicipuli pos su. Vigilez do e memorez ke dum tri yari me ne cesis plorante exhortar singlu de vi.
32. E nun me konfidas vi a Deo, ed a la parolo di Lua graco, a Ta qua povas konstruktar e heredigar vi
33. inter la santi. Me ne deziris arjento, oro e vesto di
*34. irgu. Vi ipse savas ke mea manui furnisis lo bezo-
35. nata a me ed a ti qui akompanas me. Tote me pruvis a vi ke oportas sokursar la mizerozi per tala laboro, e memorar la parolo dal Sinioro Iesu: Donar esas plu felica kam recevar.
36. Kande il dicabis to, il genupozis e pregis kun li
37. omna. Omni multe ploradis, embracis e kisis Paulus,
38. afliktite precipue da lua parolo ke li ne plus vidos lua vizajo. E li akompanis il ad la navo.

Cesarea. (Ch. XXI, *1-15.*)

1. Adiinte li ni navigis ad Kos rektadirecione, a Rodus
2. lor la dio sequanta, e de ibe a Patara. E trovinte navo
3. ironta a Fenicia, ni embarkis e departis. Kande ni videskis Chipro, ni lasis ol sinistre, e ni navigis vers Siria, e ni venis a Tirus; nam ibe la navo devis

6. Lor sundio, la festo-dio dil Kristani. Videz Luk. XXIV, *1*, e I Kor. XVI, *2*.
10. Paulus facis quale Elias (I Reji XVII, *21*. Vulg. III Reji) ed Eliseus (II Reji IV, *34*. Vulg. IV Reji).
23. Videz Ch. XXI, *4* e *10*.
24. Anke seniori de altra eklezii asistis. Paulus ne plus expektas rividar li. Tamen lua epistoli ad Timoteus e Titus mencionas plusa vizito pos lua liberesko.
26. Videz Ch. XVIII, *6*.
28. La Koncilo di Trento (Ordo Ch. IV) citas ica texto pri la digneso episkopala. Iesu nomesas Deo.
34. Videz Ch. XVIII, *3*.

4. livrar sua kargajo. Ni restis ibe dum sep dii e trovis
diciputi qui dicis a Paulus per la Spirito ne acensar
5. ad Ierusalem. Pos ita dii ni departeskis, dum ke
omni kun la mulieri ed infanti akompanis ni til exter
6. la urbo, e genupozinte sur la litoro ni pregis. Pos la
interadio ni acensis la navo ed ili retroiris ad-heme.
7. Finante nia pasajo ni decensis de Tirus a Ptolemais,
e salutante la frati ni sejornis che li dum un dio.

*8. Ni departis lor la morgo ed arivis en Cesarea. Eni-
rinte la domo dil evangeliisto Filipus, un de la sep,
9. ni lojis che lu. Ica havis quar filiini virga qui profe-
*10. tesis. Pos ke ni sejornabis dum kelka dii, ula profeto,
11. nomata Agabus, decensis de Iudea. Ica vizitis ni, e
prenint la zono di Paulus il ligis sua pedi e manui
e parolis : Iton dicas la Spirito Santa : La viron di
qua esas ta zono, la Judi tale ligos en Ierusalem, e
12. livros lu a la manui dil pagani. Audinte to ni e la
13. urbani pregis Paulus ne acensar ad Ierusalem. Lore
Paulus respondis : Quon vi facas plorante ed aflik-
tante mea kordio ? Me esas pronta ne nur ligesar, ma
anke mortar en Ierusalem pro la nomo dil Sinioro
14. Iesu. Kande ni ne povis persuadar lu, ni pacis
dicante : La volo dil Sinioro facesez.

V. Enkarcereso di Paulus.

(Ch. XXI, *15-fino.*)

La Kristani de Ierusalem. (Ch. XXI, *15-27.*)

*15. Pos ita dii ni preparis ni ed acensis ad Ierusalem.
16. Kelka diciputi de Cesarea venis kun ni, akompanate
da ula anciena dicipulo Mnason de Chipro che qua
17. ni lojos. E kande ni arivis en Ierusalem, la frati
18. aceptis ni kordiale. Lor la sequanta dio Paulus eniris
kun ni che Iakobus ed omna seniori asemblesis.

8. La diakono Filipus habitis Cesarea. Videz Ch. VIII, *40.*

10. Agabus ja mencionesis ye Ch. XI, *28.* Lua agado imitas ta dil profeti antiqua.

15. Kinesma iro di s. Paulus a Ierusalem. Videz Ch. IX, *26* ; XI, *30* ; XV, *4* ; XVIII, *22.*

*19. Salutinte li Paulus naracis detaloze quon Deo facabis
20. per ilu inter la pagani. Ili, audinte, gloriizis Deo e
dicis a lu : Tu vidas, frato, quante multa miriadi de
*21. Judi kredis, ed omni esas zelera por la lego. Or li
audis ke tu docas ad omna Judi inter la pagani
apostatesar de Moses, imperante a li ne cirkoncizar
22. sua filii e ne obediar la tradicioni. Quo facesez ?
*23. Omnamaniere on audos ke tu arivis. Do facez to
quon ni dicas a tu : Ni havas quar viri vovinta.
24. Kunprenez li e purigez tu kun ili e facez la spensi
por ke li razez sua kapi, ed omni savos ke la rumoro
*25. pri tu esas falsa, ma ke tu obedias la lego. Pri la
pagani kredinta ni skribis dekretante ke li abstenez
sakrifikaji idolala, sango, animali sufokita e despu-
26. raji. Lor la dio sequanta Paulus kunprenis la viri e
purigite eniris la templo kun ili, anuncante ke la dii
dil vovo finis dum ke la sakrifiko ofresos por singlu.

Aresteso di Paulus. (Ch. XXI, *27* - XXII.)

27. Kande la sep dii fineskis, la Judi de Azia, vidinte
Paulus en la templo, sediciigis la tota populo e sizis
*28. lu, klamante : Viri Izraelida, sokursez ! Yen la homo
qua predikas omnaloke kontre la populo, la lego ed
ita sakra loko ; mem il enduktis pagani en la templo
29. e profanacis la loko sakra. Nam en la urbo li vidabis
kun ilu Trofimus de Efesus, e li opinionis ke Paulus
*30. enduktabis ica en la templo. La tota urbo sediciis e
la populo amaseskis. Sizante Paulus, li tranis lu
31. exter la templo, e quik on klozis la pordi. Dum ke li
volis ocidar ilu, on anuncis a la tribono dil kohorto :
32. Ierusalem tota sedicias. Ica quik asemblis soldati e

19. Iakobus, la frato dil Sinioro, esis la chefo di l'eklezio Ierusalemana.

21. La Kristani de Ierusalem judikis ke la lego di Moses duris obligar la Judi kredinta, ne la ex-pagani. Paulus ipse docas ke ta lego ne plus esas obligala (I, Kor. IX, *20-24*), ma on darfas obediar ol por ne skandalar la febli.

23. Esis ago karitatoza partoprenar la vovo nazirala di povri.

25. Videz Ch. XV, *22.*

28. Enduktar pagani en la avanplaco rezervita ad Izrael mortopunisesis.

30. Varsar sango homala en la loko sakra esis despurigo.

centurioni e kuris ad ili. Vidinte la tribono e la
33. soldati, li cesis batar Paulus. Lore la tribono proxi-
meskis, sizis lu ed imperis ke lu ligesos per du kateni.
*34. Ed il questionis quan lu esas e quon lu facis. Ma en
la turbo uni klamis ico, altri ito. Ne povante infor-
mesar pro la tumulto, la tribono duktigis lu a la
35. fortreso. Kande Paulus arivis sur la gradaro, il mustis
36. portesar da la soldati pro la violento dal turbo. Nam
populo grandanombra sequis klamante : Forigez lu.
*37. Kande on endukteskis Paulus en la fortreso, il dicis
a la tribono : Kad me darfas dicar ulo a tu ? Ica
*38. dicis : Ka tu savas la Greka ? Ka tu ne esas la Egip-
tiano qua laste ecitis tumulto e duktis en la dezerto
39. quaramil ocidisti ? E Paulus dicis a lu : Me esas Judo
de Tarsus en Cilicia, civitano di urbo sat importanta.
Me pregas vu, permisez a me diskursar a la populo.
*40. Kande ilca permisabis lo, Paulus, stacante sur la
gradaro, manugestis a la populo. Eventis granda
silenco, e Paulus komencis parolar en la Hebrea.

Apologio da Paulus. (Ch. XXII.)

1. Viri frata e patra, askoltez mea nuna apologio.
2. Audante ke il parolas a li en la Hebrea, li plusilen-
*3. cis. Ed il dicis : Me esas Judo naskinta en Tarsus di
Cilicia, ma edukita en ica urbo, ed erudita an la pedi
di Gamaliel pri la vera lego patrala, zelero di la lego,
4. quon vi omna esas cadie. Ita voyon me persekutis
mortigive, ligante ed enkarcerigante viri e mulieri,
5. quale la chefsacerdoto ed omna seniori atestas.
Recevinte de li akredito-letri a la frati me iris a
Damaskus por duktar la ibala (Kristani) a Ierusalem
katen-ligita e punisota.
*6. Voyajante e proximeskante Damaskus cirkum di-
mezo, me subite cirkondesis da lumo brilanta de la
7. cielo, e falinte sur la sulo, me audis voco dicanta a

34. La soldati Romana lojis en la kastelo Antonia an la templo.
38. Flavius Josephus naracas ke la guvernisto Romana nihili-
gabis revolto instigita da falsa profeto, nomita l'Egiptiano.
40. Paulus diskursis en la linguo dil populo, la Arameana.
3. La fakti mencionita esis notora.
6. Videz Ch. IX.

8. me : Saulus, Saulus, pro quo tu persekutas me ? Me
respondis : Quan vu esas, Sinioro ? E lu dicis a me :
9. Me esas Iesu de Nazaret quan tu persekutas. Mea
kompani vidis ya la lumo, ma ne audis la voco di ta
10. qua parolis a me. E me dicis : Quon me facos,
Sinioro ? La Sinioro dicis a me : Levez tu, irez en
Damaskus, ed ibe on instruktos tu pri omno quon tu
11. devas facar. Blindeskinte pro la brilo di ta lumo, me
arivis en Damaskus manu-duktate da mea kompani.
*12. Ula Ananias, viro pia segun la lego, bone reputata
*13. da omna habitanti Juda, vizitis me, e proximeskinte
dicis a me : Saulus, frato, regardez. E samistante me
14. regardis lu. Ed il dicis : La Deo di nia patri predes-
tinis tu a savar lua volo, a vidar la Yusto e ad audar
15. la paroli de lua boko ; nam tu esos ilua testo koram
16. omna homi pri to quon tu vidis ed audis. Nu, ne
tardesez. Levez tu, baptesez, e lavez tua peki implo-
rante ilua nomo.
*17. Retroveninte en Ierusalem e pregante en la templo
18. me extazis, e vidis Ilu dicanta a me : Hastez departar
de Ierusalem ; nam li ne admisos tua atesto pri me.
19. E me dicis : Sinioro, li ya savas ke me enkarcerigis
20. e vundis en la sinagogi la kredinti a Vu. E kande on
varsis la sango di Vua testo Stefanus, me asistis
21. aprobante e me gardis la vesti di lua ocidanti. Ed il
dicis a me : Irez, nam me forsendos tu a la pagani.
22. Li askoltis Paulus til ica parolo, e li klamis : Forigez
*23. de la tero tala homo ; lu ne darfas vivar. Pro ke li
24. kriis e jetis sua vesti, e lansis polvo ad-supre, la
tribono imperis duktar lu en la fortreso, flogagar e
tormentar lu por savar pro quo on klamis kontre lu.
*25. Kande on extensabis lu por la flogili, Paulus dicis a
la centuriono prezenta : Kad vi darfas flogagar
26. Romana civitano ne-kondamnita ? Audinte to, la
centuriono iris a la tribono ed avertis il : Quon tu

12. Paulus insistas pri omna detali segunlega.
13. La Yusto esas Iesu.
17. Lor la voyajo mencionita ye Ch. IX, *26* e Gal. I, *18*.
23. Semblas ke la tribono ne komprenabis la diskurso en la
Hebrea.
25. Videz Ch. XVI, *37*.

27. volas facar ? Ta viro esas civitano Romana. La tribono proximeskis e dicis a Paulus : Dicez a me
28. kad tu esas Romano ? Il respondis : Yes. La tribono dicis : Me aquiris la yuro di civitano po granda sumo.
29. Paulus respondis : Me posedas ol per nasko. La tormentonti quik foriris de lu ; ed anke la tribono pavoris, pro ke il ligabis civitano Romana.
30. Lor la dio sequanta la tribono saveskonte pri quo il akuzesis dal Judi, desligis ilu ed asembligis la sacerdoti e la tota konsilantaro, adduktis Paulus e stacigis li meze di li.

Paulus insidiesas. (Ch. XXIII.)

*1. Paulus, regardante la konsilisti, dicis : Viri frata,
2. konciencoze me kondutis koram Deo til cadie. La chefsacerdoto Ananias imperis a la asistanti frapar
*3. lua boko. Lore Paulus dicis a lu : Deo batos tu, muro blankigita. Tu sidas por judiciar me segun la lego, e
4. kontre la lego tu imperas batar me. La asistanti dicis : Ka tu insultas la chefsacerdoto di Deo ?
*5. Paulus respondis : Me ne savis, frati, ke il esas la chefsacerdoto ; nam esas skribita : Tu ne maledikos la chefo di tua populo.
*6. Savante ke un parto dil konsilisti esas Sadukei e l'altra parto Farizei, Paulus klamis en la konsileyo : Viri frata, me esas Farizeo e filio di Farizei ; me judiciesas pro la espero e la rezurektigo dil mortinti.
7. Kande il dicabis to, la Farizei e Sadukei inter-dispu-
8. teskis, e l'asembliti deskonkordis. Nam la Sadukei docas ke ne existas rezurekto, nek anjelo, nek spirito ;
9. la Farizei asertas la du doktrini. Granda tumulto eventis, e kelka legisti Farizea levis su e debatis dicante : Ni ne trovas malajo en ica viro ; forsan

1. La fiera exordio di Paulus esis blamo severa di sua aresteso.
3. Mat. XXIII, 27. (Iesu dicabis :) Ve por vi, legisti e Farizei hipokrita, nam vi similesas tombi blankigita, qui externe aspektas bele a la homi, ma interne esas plena de osti di mortinti e de despuraji. — Ananias ocidesis da la Zeleri.
5. Paulus ne vidis o ne konocis la chefsacerdoto. Citesas : Ex. XXII, 28.
6. Paulus esabis erudata da la Farizeo Gamaliel.

10. spirito od anjelo parolis a lu. Kande la tumulto augmentis, la tribono, timante ke li laceros Paulus, imperis a la soldati decensar, forprenar lu de lia
11. manui e duktar lu en la fortreso. Lor la nokto sequanta la Sinioro aparis a lu, e dicis : Kurajez, nam quale tu esis mea testo en Ierusalem, tale tu devos atestar pri me en Roma.
*12. Lor jornesko kelka Judi komplotis ed anatemizis su dicante ke li nek manjos nek drinkos til ocidir
13. Paulus. La kunjurinti esis plu kam quaradek viri.
14. Li iris a la chefsacerdoti e la seniori, e dicis : Ni
15. anatemizis ni por manjar nulo til ocidir Paulus. Vi kun la konsilisti demandez nun de la tribono ke il duktos lu koram vi, quale se vi dezirus questionar lu plu exakte ; ni esas pronta ocidar lu ante ke lu proximesos.
*16. La filio dil fratino di Paulus, saveskinte l'insidio,
17. eniris la fortreso ed informis Paulus. Paulus, advokante un de la centurioni, dicis : Duktez ta yunulo
18. ad la tribono, nam il havas ulo anuncenda. Ica akompanis lu a la tribono e dicis : L'enkarcerigito Paulus pregis me duktar a tu ta yunulo por informar
19. tu. Prenante lua manuo la tribono forduktis lu eskarte
20. e questionis : Quon tu havas anuncenda ? Ica dicis : La Judi komplotis por demandar de tu ke morge tu duktos Paulus koram la konsilisti, quale se li dezirus
21. questionar lu plu exakte. Ma ne kredez li, nam ilun insidias plu kam quaradek viri qui anatemizis su por ne manjar nek drinkar til ocidir Paulus ; e nun
22. li esas pronta, expektante tua decido. La tribono ekirigis la yunulo imperinte ad il : Dicez a nulu ke tu informis me pri to.
*23. Vokinte du centurioni il dicis a li : Prontigez duacent soldati por irar a Cesarea de la triesma horo dil nokto, e sepadek kavalriani e duacent policisti ;

12. Anatemo signifikas ke li vokis super su la malediko e puniso da Deo kaze ke li ne exekutus sua vovo.
16. La texto ne informas kad la parenti di Paulus habitis Ierusalem o kad li sejornis ibe okazione la festi. Omnakaze la tribono saveskis ke Paulus esas defensata.
23. La grandnombra eskorto pruvas ke la danjero esis granda.

*24. pluse preparez animali por Paulus, por ke vi duktez
25. lu sekura ad la guvernero Felix. (Nam il timis ke la
Judi raptos ed ocidos Paulus, e ke pose il ipse akuze-
sos kom recevinta pekunio.) Il skribis la yena letro :
*26. Klaudius Lisias salutas Ecelenco Felix, la guvernero.
27. Ita viron la Judi arestabis e komencis ocidar, kande
me proximeskis kun soldati, e liberigis lu, savante
28. ke il esas Romano. Dezirante savar pri quo il akuzesis
29. me duktis lu ad lia konsilantaro. Me deskovris ke il
akuzesas pri questioni di lia lego, ma ke il facis nula
*30. krimino digna de morto o karcero. Kande me infor-
mesis ke on insidias lu, me sendis il a tu, e me
imperis a l'akuzanti procesar il koram tu. Adio.
*31. Segun la precepto la soldati kunprenis Paulus e
nokte duktis lu ad Antipatris. Lor la jorno sequanta
li igis la kavalriani akompanar Paulus, e li retroiris
33. a la fortreso. Arivinte en Cesarea li livris la letro a
*34. la guvernero e prizentis a lu Paulus. Lektinte ol, e
questioninte de qua provinco Paulus esas, il saveskis
35. ke lu esas de Cilicia, e dicis : Me judicios tu kande
tua akuzanti venabos. Il igis gardar lu en la preto-
reyo di Herodes.

Koram Felix. (Ch. XXIV.)

*1. Pos kin dii la chefsacerdoto Ananias kun kelka
seniori ed ula oratoro Tertulus decensis procesonte

24. La parto emparenteza mankas en multa manuskripti, ma ol bone explikas la mento di Lisias. Tala akuzaji esis sat frequa.

26. Antonius Felix esis sklavo liberigita dil imperiestro Klaudius. Tacitus skribis pri lu : Kruele e tiranale il exercis sklavatre rejala yuro.

30. La informi da Lisias ne esas exakta, ma habila. Per l'ajorno dil proceso ad instanco superiora mem la kunjurinti libereskis de lia vovo.

31. Antipatris distas de Ierusalem per 63 k. m. Ibe ja Paulus esis sendanjera.

34. Cilicia tatempe resortisis a l'imperiestro. Paulus favoresis kom Romano, e ne gardesis en la karcero publika.

1. Tertulus esis advokato instruktita pri la procesado Romanala. La texto ne mencionas lua nacionaneso. Cetere anke Paulus defensas su yurale.

2. Paulus koram la guvernero. Paulus advokite, Tertu-
lus komencis akuzar lu, dicante : Ke per tu ni vivas
tre pacoze, e ke plubonigi eventas ad ica naciono per
3. tua providemeso, ni agnoskas lo, Ecelenco Felix, per
4. kompleta gratitudo sempre ed omnaloke. Ma por ne
tardigar tu, me pregas tu askoltar nia poka paroli
5. segun tua klementeso. Ni judikas ta homo kom
pestatra, kom efektiganta skismo inter omna Judi di
la tota mondo, kom chefo di la sekto revoltema dil
*6. Nazaretani. Mem il probis profanacar la templo, ma
ni superesis lu, (e volis judiciar lu segun nia lego.
7. Tamen la tribono Lisias arivis ed arachis lu de nia
8. manui violentoze, imperinte a l'akuzanti aparar
koram tu.) Inquestante tu informesos da ilca pri
9. omna nia akuzaji. La Judi pluse adjuntis ke omna
to esas vera.

10. Pos ke la guvernero gesto-yurizis Paulus por parolar,
ica respondis : Savante ke tu judiciadas ica naciono
11. dum multa yari, me defensos me fidoze. Tu povas
informesar pri ke nur dek e du dii ante nun me
*12. acensis ad Ierusalem kultonte ; li ne surprizis me
diskutanta kun irgu o sediciiganta la turbo en la
13. templo, od en la sinagogi od en la urbo ; e li ne
14. povas pruvar a tu to pri quo li akuzas me. Tamen
me konfesas a tu ke segun la voyo quan li nomas
sekto, me servas la Deo dil patri, kredante omno
15. skribita en la Lego e la Profeti, havante a Deo la
sama espero kam ili, t. e. la futura rezurektigo dil yusti
16. e neyusti. Segun to me sempre esforcas kondutar
17. konciencoze e senblame koram Deo e la homi. Pos
plura yari me venis (en Ierusalem) por almonar mea
18. naciono e facar ofri. Lor ke me exekutis to, kelka
Judi Aziana trovis me en la templo, purigita, ma ne
19. kun hom-amaso o tumulto. Ili devus esar prezenta,
20. se li havus kontre me ula plendo. La nuna akuzanti
parolez, se li deskovris en me ula kulpo lor la konsilo,

6. La parto enparenteza mankas en manuskripti Greka.

12. Paulus facile refutas l'akuzanti pro ke la guvernero povis informesar klare e balde, e pro ke la testi necesa segun la lego, restis absenta.

*21. ultre la yena paroli quin me klamis stacante meze di
li : Cadie me judiciesas da vi pro la rezurekto dil
mortinti.
*22. Felix, bone informite pri la voyo, ajornis li dicante :
Kande la tribono Lisias decensabos, me inquestos
*23. pri via afero. Ed il imperis ke centuriono gardos
Paulus, ke ica havos libereso, e ke nulu de la lui
impedesos servar lu.
*24. Kelka dii pose, Felix venis kun sua spozino Drusila,
qua esis Judino, advokis Paulus ed askoltis lu pri la
25. kredo a Iesu Kristo. Kande Paulus diskursis pri la
yusteso, la chasteso e la judicio futura, Felix pavoris
*26. e dicis : Nun ekirez ; me riinvitos tu oportune. Sam-
tempe il esperis ke Paulus donos a lu pekunio, e pro
27. to il ofte venigis lu e parolis a lu. Pos du yari Felix
sucedesis da Porcius Festus. Felix, dezirante kom-
plezar a la Judi, lasis Paulus enkarcerigita.

Koram Festus. (XXV, *1-13.*)

1. Arivinte en la provinco, Festus acensis de Cesarea a
2. Ierusalem pos tri dii. La chefsacerdoti e la Judi
3. superiora plendis koram lu pri Paulus, demandante
kom favoro kontre ica ke lu duktesos a Ierusalem ;
nam li preparis insidio por ocidar lu lor la voyajo.
4. Festus respondis ke Paulus esas gardata en Cesarea
5. e ke il ipse departos balde. Via delegiti, il dicis,
decensez kun me, ed akuzez lu, se il kriminis.
*6. Sejorninte inter li nur dum ok o dek dii, il decensis

1. Paulus ja skribabis a la Korintani (I Kor. XV, *12-13*) : Se predikesas ke Kristo rezurektis de la mortinti, quale uli inter vi dicas ke rezurekto dil mortinti ne existas ? Se ne existas rezurekto di la mortinti, anke Kristo ne rezurektis.
2. Romana guvernero ya mustis informesir pri la proceso di Iesu koram Pilatus e la granda nombro dil Kristani.
3. Semblas ke Paulus esis katen-ligita a sua gardisto. Cetere on ne restriktis lua libereso.
4. Drusila ne esis spozino legitima di Felix. Paulus traktas specale ta temo.
5. Ye I Kor. VII, *21.* Paulus exhortabis la sklavi a ne komprar la liberigo.
6. S. Lukas en Cesarea savis nur dum quanta tempo Felix esis absenta.

a Cesarea, e lor la dio sequanta il sidis en la tribu-
7. nalo e venigis Paulus. Kande ica arivis, la Judi qui
decensabis de Ierusalem, cirkondis lu, ed akuzis lu
pri kulpi multa e grava quin li ne esis kapabla pruvar ;
*8. nam Paulus apologiis ke il nule kriminis kontre la
lego dil Judi, o kontre la templo o kontre Cesar.
9. Dezirante komplezar a la Judi, Festus respondis :
Ka tu volas acensar a Ierusalem, e judiciesar pri to
10. koram me ? Me stacas koram la tribunalo di Cesar,
ibe on devas judiciar me. Me ne lezis la Judi, quale
*11. tu bone savas. Nam se me kulpis o kriminis meri-
tante la morto, me ne refuzas mortar ; ma se lia
akuzaji nule esas vera, nulu darfas livrar me a li.
*12. Me apelas a Cesar. Lore Festus, deliberinte kun sua
konsilisti, dicis : Tu apelis a Cesar, tu iros a Cesar.

Koram Agripa. (Ch. XXV, *13* - XXII.)

*13. Kelka dii pose rejo Agripa e Bernice decensis a
14. Cesarea por gratular Festus. Pro ke li sejornis ibe
dum plura dii Festus informis la rejo pri Paulus,
15. dicante : Felix lasis enkarcerigita ula viro pri qua
la chefsacerdoti e seniori Juda plendis koram me
sejornanta en Ierusalem, e li demandis lua kondem-
16. neso. Me respondis a li ke ne esas moro Romanala
kondamnar irgu ante ke l'akuzato konfrontesas a
17. l'akuzanti e havas okaziono refutar l'akuzaji. Li
arivis ad-hike sen ajorno, e lor la dio sequanta me
*18. sidis en la tribunalo e venigis la viro. L'akuzanti qui
prizentabis su, ne imputis a lu ula krimino quan me

8. Paulus akuzesis pri herezio, sakrilejo e statala trahizo.
11. Paulus, experiencinte l'insidii dal Judi, uzas sua yuro di civitano Romana.
12. Esis kustumo antiqua ke singla judiciisto Romana asistesis da amiki konsilista.
13. Agripa II, filio di Herodes Agripa I (videz Ch. XII , esabis edukata che l'imperiestro Klaudius. Pro ke il esis Judo, sur-veyero dil templo ed amiko dil imperiestro, il bone povis informar Festus pri la plendaji kontre Paulus.
18. Festus suspektabis nur delikti politikala. Il ne interesis su pri la diskuti religiala ; tamen il definis l'esenco dil Kristanismo plu exakte kam famoza verko nuna. (Videz : *Christus*, Manuel d'histoire des religions.)

19. suspektabis ; ma li diskutis kun lu pri questioni di
lia religio, e pri ula Iesu mortinta quan Paulus
20. asertis vivanta. Ne povante decidar tala questiono,
me propozis a lu irar a Ierusalem por judiciesor ibe
*21. pri ita kozi. Tamen Paulus apelis por rezervesor a
l'exameno da Augustus, e me imperis gardar lu til
22. ke me sendos lu a Cesar. Agripa dicis a Festus : Me
anke deziras audar la viro. Festus respondis : Morge
tu audos lu.

23. Lor la morgo Agripa e Bernice pompoze eniris la
audienceyo kun la triboni e la chefa viri dil urbo.
24. Festus venigis Paulus. E Festus dicis : Rejo Agripa
ed omna asistanti, vi vidas ta viro pri qua la tota
turbo dil Judi plendis koram me en Ierusalem e
25. hike, klamante ke il neplus darfas vivar. Ma me
certeskis pri ke il ne facis ula krimino digna de
morto. Tamen pro ke il apelis ad Augustus, me
26. decidis sendar lu. Ma me ne havas ulo precize skri-
benda pri lu ad la Sinioro. Pro to me venigis il
koram vi, e precipue koram tu, rejo Agripa, por
*27. obtenar lo skribenda per via inquestado. Nam sem-
blas a me kontreraciona sendar ulu arestita sen
indikar l'akuzaji.

XVI. 1. Lore Agripa dicis a Paulus : Tu darfas parolar por
tua defenso. E Paulus extensis la manuo e komencis
2. apologiar. Me judikas me felica, rejo Agripa, pro
defensor me cadie de to omna pri quo la Judi akuzis
3. me ; nam tu maxim bone savas la mori e diskuti dil
Judi ; pro to me pregas tu askoltar me paciente.
4. Omna Judi ya konocas mea vivo de mea yuneso,
nam de la komenco ol pasis en Ierusalem en mea
5. naciono. Li savas de la komenco, se li volas testesar,
ke me vivis kom Farizeo, segun la maxim severa
6. sekto di nia religio. E nun me stacas judiciote pro la
7. espero quan Deo garantiis a nia patri, la realigon di
olqua nia dekedu tribui esperas, asidue servante Deo
nokte e die. Pro ica espero me akuzesas da la Judi,

21. Augustus, Cesar, Sinioro esas tituli dil imperiestro.
27. La judiciisto dil antea instanco obligesis donar informi
nomita : *apostoli* o *litterae dimissoriae*.

*8. ho rejo. Pro quo semblas esar nekredinda da vi ke
Deo rezurektigas mortinti ?
*9. Me ya opinionis ke me devas tote kontreagar la nomo
10. di Iesu de Nazaret. Me facis to en Ierusalem, e, yuri-
zite de la chefsacerdoti, me enkarcerigis multa santi,
11. e me kunvotis lia ocideso. E molestante li freque en
omna sinagogi, me probis igar li blasfemar, e furiante
12. plu multe me persekutis li en fora urbi. Kande me
iris tale a Damaskus, yurizite e delegite da la chef-
13. sacerdoti, voyajante lor dimezo me vidis, ho rejo,
me e mea kunvoyajanti cirkondata da lumo cielala
*14. plu brilanta kam la suno. Ni omna falis sur la sulo,
e me audis voco dicanta a me en la Hebrea : Saulus,
Saulus, pro quo tu persekutas me ? Esas dura kikar
15. kontre la stimulilo. E me dicis : Quan Vu esas,
Sinioro ? La Sinioro respondis : Me esas Iesu quan
*16. tu persekutas. Ma levez tu, stacez sur tua pedi ; nam
me aparis a tu por nominar tu kom servisto e testo
pri to quon tu vidis, e pri to por quo me aparos a tu.
17. Me selektis tu de la populo e de la pagani a qui me
18. nun sendas tu apertonta lia okuli, por ke li konver-
tesez de la tenebro ad la lumo, de la povo di Satano
a Deo ; por ke li recevez pardono dil peki e heredajo
inter la santi per la kredo a me.
19. Konseque, ho rejo Agripa, me ne deskredis la viziono
20. cielala ; ma unesme a la habitanti di Damaskus, di
Ierusalem, di la tota regiono Iudea ed a la pagani
me predikis ke li repentez e konvertesez a Deo,
21. facante digna agi penitencala. Pro ta motivo la Judi
22. arestis me en la templo e probis ocidar me. Tamen,
helpate da Deo, me stacas til cadie por testesar koram
mikri e grandi, predikante nur to quon la profeti e
*23. Moses predicis : ke Kristo sufros e, rezurektinte
kom unesmo de la mortinti, il anuncos la lumo a la
populo ed a la nacioni.

8. La Antiqua Testamento mencionabis mortinti rezurektinta,
ex. II (Vulg. IV) Reji IV, *33*.
9. Videz Ch. VII e VIII.
14. Proverbo konocata en la literaturo Greka.
16. Videz Gal. I, *11* e seq.
23. Hike l'apologio finas, e Paulus komencas predikar. Agripa
eludas la prediko quale facis l'Atenani. (Ch. XVII, *32*.)

*24. Kande Paulus, defensante su, dicis ita paroli, Festus
laute klamis : Tu esas dementa, Paulus. Tua granda
25. erudeso dementigis tu. Me ne esas dementa, Ecelenco
Festus, Paulus replikis, me dicas paroli vera e racio-
26. noza. La rejo esas instruktita pri ta kozi, e me fidoze
parolas a lu. Me opinionas ke pri to omna il esas
27. informita, nam la eventi ne pasis en angulo. Ka tu
kredas la profeti, ho rejo Agripa ?... Me savas ke tu
kredas li.

28. Agripa dicis a Paulus : Per poko tu probas igar me
29. Kristano. Paulus respondis : Deo grantez, per poko
e per multo, ke ne nur tu, ma omni qui audas me
*30. cadie, divenos quale me, ecepte pri ica kateni. La
31. rejo, la guvernero, Bernice e l'asistanti levis su, ed
ekirante li dicis : Ta homo ne facis ulo meritanta
morto o karcero.

32. Ed Agripa dicis a Festus : On povus liberigar ta viro,
se il ne apelabus a Cesar.

Voyajo marala. (Ch. XXVII, *1-14.*)

*1. Kande on decidabis ke ni pasajos ad Italia, Paulus e
plusa arestiti livresis a Iulius, la centuriono dil
*2. kohorto Augusta. Ni embarkis en navo de Adrumeta
navigonta vers la litoro di Azia, e ni departis akom-
panate dal Macedoniano Aristarkus de Tesalonika.
3. Lor la dio sequanta ni arivis a Sidon. Iulius, favo-
rante Paulus, permisis ad ica vizitar sua amiki e
4. sorgar su. Departinte de ibe, ni alongiris Chipro, pro
*5. ke la vento esis kontrea. E tranaviginte la maro di
Cilicia e Pamfilia, ni arivis en Mira di Licia.

24. La diskurso esabis adaptata a la mento di Agripa e dil Judi. Festus konsideris tala tezi kom absurdajo. Cetere Paulus esis reputata pro sua savo.
30. L'asistanti Juda e pagana esis konvinkita pri l'inocenteso di Paulus. To faciligis la raporto da Festus, ma ica, pro la apelo, perdabis la yuro kondemnar od absolvar la apelinto.
XXVII. 1. Augusta od imperiestrala, honor-titulo dil kohorto.
2. Aristarkus e Lukas akompanis Paulus sive kom lua servisti (Ch. XXIII, *23*), sive kom nura kunvoyajanti.
5. Vulg. Listra di Licia.

*6. Ibe la centuriono trovis navo de Alexandria navi-
7. gonta ad Italia, e transirigis ni ad olu. Dum multa
dii ni navigis lente, e penoze ni arivis opoze ad
Gnidus, pro ke la vento impedis ni ; e ni pasis sude
*8. di Kreta alonge Salmone. Ni alongiris ol penoze, ed
arivis ad ula loko, nomata Belportui proxim qua esas
urbo Lasaia.
*9. Ja multa tempo pasabis, e la navigado ne plus esis
sekura, pro ke mem la fasto-tempo ja eventabis.
*10. Paulus avertis li, dicante : Ho viri, me intelektas ke
la navigado divenas danjeroza e detrimentiva ne nur
11. a la kargajo ed a la navo, ma anke a nia vivo. Tamen
la centuriono fidis plu multe a la pilotisto e a l'arma-
12. toro kam a la paroli da Paulus. E pro ke la portuo
ne esis apta a hivernado, la majoritato decidis navi-
gar de ibe por arivar hivernonte en Fenix, portuo di
13. Kreta, situita opoze a sud-westo e nord-westo. Febla
vento sudala eventis, ed opinionante realigor sua
intenco li levis la ankro e alongiris Kreta.

Naufrajo. (Ch. XXVII, *14-44.*)

14. Ma pos poka tempo vento ciklonala, nomata Eura-
15. quilono, furieskis kontre l'insulo. Lu sizis la navo,
ed olca, ne povante rezistar la vento, driftis livrite a
*16. la tempesto. Ni pasis sude di insulo Klauda, ed
*17. apene ni povis salvar la shalupo. Hisinte ol, on
subligis la navo per la sokursili, pro timo lansesor
18. sur Sirti, e basiginte la veli li tale forpulsesis. Suku-
site da tempesto violentoza, li forjetis la kargajo lor
*19. la dio sequanta ; e lor la triesma dio li propramanue
20. forlansis la rigaro. Dum plura dii nek la suno nek la
steli aparis, e la tempesto duris tante minacoze ke ni
perdabis irga espero di salveso.

6. Listra esas promontorio sud-estala di Kreta.
8. Vulg. urbo Talasa.
9. La fasto dil expiaco-festo. Esis do ye la komenco di oktobro. Videz Lev. XVI, *29* e XXIII, *26*.
10. Paulus ja experiencabis tri naufraji. (II Kor. XI, *25*.)
16. Klauda, nuntempe Gozzo, esas insulo situita sud-weste di Kreta.
17. Sirti esas sablo-benki proxim la litoro di Afrika.
19. Ula tradukinti supozas ke on forlansis la mobli dil navo.

21. **Pos** ke longatempe on ne manjabis, Paulus staceskis
meze di li, e dicis : Oportabus ya, ho viri, askoltar
me, ne departar de Kreta, ed evitar ica danjero e
22. detrimento. **Tamen** me nun exhortas vi a kurajar,
23. nam nula vivo via perdesos, ma nur la navo. **Icanokte**
anjelo di Deo a qua me apartenas e quan me kultas,
24. aparis a me dicante : Ne timez, Paulus, tu mustas
aparor koram Cesar ; yen, Deo grantis a tu la vivo
25. di omna kunpasajanti. **Kurajez** do, viri ; me fidas ke
26. Deo realigos to quo dicesis a me. **Ni** ya strandos ye
irga insulo.

*27. **Lor** la mezo dil dek-e-quaresma nokto, dum ke ni
navigis en Adriatika, la navani suspektis proximeso
28. di irga litoro. **Sondinte** li trovis duadek braci, rison-
29. dinte pos poka tempo li trovis dekekin braci. **Time**
ke ni lansesos kontre rokaji, li sinkigis quar ankri
de la pupo, e vartis la jornesko.

30. **La** navani probis fugar de la navo, e decensigis la
shalupo al maro pretextante sinkigor ankri de la
*31. pruo. **Ma** Paulus dicis al centuriono e al soldati : Se
32. ici ne restas en la navo, vi ne povas salvesar. **Lore**
la soldati tranchis la kordi dil shalupo e faligis ol.
33. **Lor** jornesko Paulus exhortis omni a repastar, di-
cante : Esas nun la dek-e-quaresma dio dum qua vi
*34. vartas ne manjinte nek restorite. **Do** me pregas vi
repastar por via salveso, nam nulu ek vi perdos un
*35. haro de sua kapo. **E** pos dicir to il prenis pano, e
gratitudinte Deo koram omni il ruptis ol e koinencis
36-37. manjar. **Omni** kurajeskis e repastis. **Ni** esis en la
38. navo duacent e sepadek e sis personi kune. **Saciite**
da nutrivi li alejis la navo per forjetar la frumento al
maro.

39. **Pos** jornesko li ne rikonocis la lando, ma li perceptis
ula golfo kun plajo, e li probis strandigar ibe la navo,

27. Adriatika nomesis tatempe la tota maro inter Italia e Grekia.
31. Fakte Paulus dominacis la naufrajonti per sua kurajo, sua experienco e sua predicaji.
34. Luk. XXI, *17-18*. Vi odiesos da omni pro mea nomo ; e nula haro di via kapo perdesos.
35. Ruptar la pano hike ne signifikas eukaristio, nam Paulus exhortabis li a repastar, ne a komuniar.

40. se lo esus posibla. **Desligante** li livris la ankri ad la
maro, e laxigante samtempe la junturi dil guvernili
li desfaldis kontre la vento la velo dil dopa masto, e
41. direktis su vers la plajo. **Shokinte** ula ter-lango la
navo strandis, e la pruo restis fixa e senmova dum
*42. ke la pupo ruptadesis violentoze. **La** soldati projetis
43. ocidar l'arestiti, time ke irgu fugos natante. **Ma** la
centuriono, dezirante salvar Paulus, impedis lia pro-
jeto ; il imperis a ti qui savis natar, eksaltar unesme
44. e direktar su ad la plajo. **Ek** la ceteri ici utiluzis
planki, iti navo-eskombri. **Tale** omni sekure atingis
la plajo.

Melita. (Ch. XXVIII, *1-16*.)

*1. **Salvite** ni saveskis ke la insulo nomesas Melita. **La**
*2. barbari tre humane aceptis li ; **por** restorar ni li
acendabis fairo pro la pluvo eventinta e la koldeso.
3. **Kande** Paulus amasigabis ligno mortinta e pozabis
ol en la fairo, vipero ekiris pro la varmeso ed adheris
4. lua manuo. **La** barbari, vidante l'animalo pendar an
lua manuo, inter-dicis : Certe ta viro esas asasinisto ;
nam quankam il eskapis de la maro, la Yusteso ne
5. lasas lu vivar. **Tamen** Paulus forstrokis l'animalo ad
6. la fairo e nule detrimentesis. **Ili** expektis ke lu inflesos
e subite falos mortante ; ma pos vartir longatempe e
vidir ke lu nule sufras, li chanjis sua opiniono e
dicis ke lu esas ula deo.

*7. **Proxime** esis la proprietajo dil guvernero di la insulo,
nomata Publius, qua aceptis ni ed afable gastigis ni
8. dum tri dii. **Tatempe** la patrulo di Publius lito-
kushis molestate da febro e disenterio. Paulus, vizi-
tante lu, pregis, pozis sur lu la manui e sanigis lu.
9. **Pos** to omna maladi dil insulo proximeskis e sani-

42. Pro moro Romanala la soldati responsis per sua vivo pri la gardo dil arestiti.

XXVIII. 1. Tradiciono preferinda identigas Melita a Malta, ne a Meleda proxim Iliria.
2. L'insulani nomesis barbari pro ke li ne parolis la Latina o la Greka.
7. La Greka vorto Poplios esas Grekigo di Publius o di Popilius. Pos tri dii on povis prontigir lojeyo hivernala.

10. gesis. Ili tre honorizis ni, e furnisis lo bezonata a la navigonti.
11. Pos tri monati ni embarkis en navo de Alexandria qua hivernabis en la insulo, e havis kom insigno la
12. Dioskuri. Arivinte en Sirakusa, ni sejornis ibe dum
*13. tri dii. De ibe, alongirante la litoro, ni venis en Regium ; e pro ke pos un dio vento sudala su levis,
14. ni arivis a Puteoli lor la dio duesma. Ni trovis ibe frati qui pregis ni sejornar che li dum sep dii, e tale
*15. ni iris a Roma. La frati Romana informite venis renkontre a ni ye Forumo di Apius e ye Tri Albergi, e Paulus, vidante li, gratitudis Deo fidoze.

Roma. (Ch. XXVIII, *16-31*.)

*16. Kande ni arivabis en Roma, on permisis a Paulus
*17. lojar en domo propra, gardate da un soldato. Pos tri dii il kunvokis la chefa Judi, ed ici asemblite, il dicis a li : Viri frata, quankam me nule kulpis pri la populo e la mori patrala, la Judi livris me arestita a
18. la manui dil Romani. Ici, inquestinte pri me, volis liberigar me, pro ke me agabis nulo morto-punisenda.
19. Tamen la Judi opozis su, e me koaktesis apelar a
20. Cesar, ma ne kom akuzonte mea naciono. Pro to me deziris vidar vi e parolar a vi, nam pro la espero di
*21. Izrael me esas ligita per ica kateno. Ili respondis a lu : Ni nek recevis letro pri tu de Iudea, nek irga
22. frato venis por maldicensar pri tu. Ni deziras tamen audar de tu quon tu pensas, nam ni savas ke ta sekto omnaloke kontreagesas.
23. Konvencioninte pri la dio li venis che lu plu grandanombre. Paulus explikis a li ed atestis la regno di Deo, e per la lego di Moses e la Profeti il esforcis konvinkar

13. Reggio e Pozzuoli.
15. Forumio di Apius distas de Roma per 43 milii, Tri Albergi per 33 milii. De Korinto Paulus ja skribabis sua Epistolo ad la Romani inter qui il havis multa konocati. (Rom. XVI.)
16. Paulus obtenis libereso restriktita probable pro la raporti favoroza dal autoritatozi Romana.
17. Paulus duris favorar unesme la Judi. (Rom. IX, 3.)
21. La Judi respondis prudente. Li ne esabis informata, nek deziris ke lia disputi konocesas dal Romani.

24. li de la matino til la vespero. Kelki kredis lo dicita,
25. kelki ne kredis. Deskonkordante li ekiris, dum ke Paulus dicis nur ica parolo : Juste la Spirito Santa dicis a nia patri per la profeto Isaias :

*26. Irez ad ita populo e dicez :
Vi audos per via oreli, e vi ne intelektos ;
vi vidos per via okuli, e vi ne komprenos.
27. Nam la kordio di ta populo esas obstinema,
li surdigis sua oreli,
li klozis sua okuli,
por ne vidar per la okuli,
por ne audar per la oreli,
por ne komprenar per la kordio,
por ne konvertesar e sanigesar da me.

28. Saveskez, do, ke a la pagani ica salvo da Deo esas
*29. sendita, ed ili askoltos. (Kande il dicabis to, la Judi departis inter-disputante.)
*30. Dum du yari kompleta Paulus habitis domo lokacita
31. ed aceptis omna vizitanti ; e fidoze il predikis la regno di Deo, ed instruktis pri la Sinioro Iesu Kristo sen impedesar.

26. Citesas Is. VI, *9*. Iesu citabis la sama texto ye Mat. XIII, *14*.
29. Ica verso mankas en manuskripti Greka.
30. Tamaniere Paulus povis oportune propagar la Kristanismo. (Fil. I, *13*.) Segun la Epistoli a Timoteus e Titus e segun la tradiciono, Paulus libereskis, ma pose riarestesis ocidote.

